

סדר  
זמירות לשבת

דפוס ראשון פראג שנת ער"ה

מצורף בו זמירות לשבת  
לרבינו המהרש"ל ז"ל  
ופירושו

כפי שנדפס בויניציה  
שנת שס"ג



מזכרת שמחת נישואין  
של חיים שמואל יצחק ורחל טאבאק שיחי  
כ' אב תשס"ו לפ"ק

## ❧ תרעא זעירא ❧

**הגיוע,** עת שמחה במעונינו, יום כלולות החתן הנעלה חיים שמואל  
ו**הכלה** המהוללה רחל שתחי', אמרנו להציג נגד אחינו הששים אתנו  
דוד ברכת המזון וזמירות שבת קודש במהדורת צילום מראשית ימי  
**קודש - סראג** שנת ער"ה - כלפני ה' מאות שנה - ולא נשאר ממנו רק  
דוד של ספר הזמירות הנ"ל הוא בנוסחאותיו הישנות, וגם יש ביניהם אשר  
**טרם נגע בהם** יד הצנזורה כאשר עיניכם תחזנה משרים.

**החננה להרב** יצחק סץ שליט"א והרב דוד קמנצקי שליט"א מירושלים  
זי, **שחואילו** בטובם להעמיד לרשותינו צילומים אלו. יתברכו ממעון  
ומקור הברכות בכט"ס.

**החן והכלה** שיחיו להעמיד דורות ישרים מבורכים ולבנות ביתם על אדני  
חתורה וזמירות יהיו להם חוקי' בבית מגורם עולמים.

חודש מנ"א תשס"ו לפ"ק

מכון נהורא

לייקוואד יצ"ו



©

כל זכויות שמורות למכון נהורא  
לייקוד

וְגִמְזוֹרֵי יַעֲמִילִם יִקְצוּרֵי יִשְׂרָאֵל יִחַדְדוּ  
 לֹא יֵאֱמָר אֶחָיו וְעַזְזוֹ  
 לִי יָמִי לֹחֲצִי בִיד מְלָכֹת מִדְּשַׁעַת  
 מֵאִיִּךְ עוֹד מִנּוֹרַת קִיִּצִי וְהַפְדִּיתָ לֹא  
 צוֹדֶעַת שִׁימְנֵי נֹשֶׁעַת מִיד מְלָכֹת  
 מִפִּקְעַת וְלִשְׁנֵי לֶךְ קוֹצֵי תְּהֵאֲרִיבָה  
 מִבַּעַת  
 בְּרַכַּת הַיּוֹלֵל

**ב**רוך אתה יי אלהינו מלך  
 העולם אשר קדשנו  
 בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל הַמִּילָה  
 וְהַיּוֹם וְהַבֶּרֶךְ  
 בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם  
 אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְחַבְּנֵסוֹ  
 בְּבְרִיתוֹ שֶׁל אֲבֹרָהֶם אֲבִינוּ  
 וְהַקָּה לַעֲנִיֹת טוֹרָה

בְּשֵׁם שְׂגִבָּנִס לְבָרִית כֶּד יִפְגַּס לְתוֹרָה  
 וְלַחֲפִיחַ וְלַמַּעֲשִׂים טוֹבִים

## זמירות

לשבת ולמוצאי שבת

לרבינו הגדול ר' שלמה לוריא זצוקללה"ה  
 עם פירוש מיוחד לו

כפי שנדפס בויניציא שנת שס"ג

ועתה יצאו במהדורה מיוחדת לרגל שמחת משפחתינו יחי

## דברים אחדים

אחת מהיצירות הנפלאות הרבות שהנחיל לנו רבינו הגדול ר' שלמה לוריא זל"ה (המהרש"ל ז"ל) הוא זמירות של שבת ושל מוצאי שבת. עצם קיום זמירות לרבינו ז"ל מוזכר בספר הדרישה (שהיה אחד מתלמידיו של רבינו ז"ל) סימן ר"ן סק"א שכתב "וכן נהג מורי ורבי יסד כן בזמירותיו וכו'".

זמירות הללו נדפסו לראשונה בויניציא בשנת ה' שס"ג עם פירוש ברכת המזון של מור"ר נתן שפירא ז"ל, ואח"כ בעוד כמה מהדורות במקומות שונים, ועתה המה משובצים באכסניה מכובדת זו לכבוד שמחת משפחתנו.

אם כי גם הפירוש לזמירות הללו מיוחס לרבינו ז"ל בכותרת בדפוס הראשון - ובנוסף לכך יש כמה לשונות בגוף הפירוש המורים שבמעשי ידי המהרש"ל ז"ל עסקינן, בכל זאת יש גם כאלה לשונות בתוך הפירוש שמראים על עצמם שנכתבו ע"י חכם אחר, ואולי הם הוספות המהדיר או המו"ל הראשון. ועוד חזון למעוד לברר פרט חשוב זה.

הדברים מעידים על עצמן ולכן אין צורך לומר או להוכיח - שרבת חכמת שלמה מתובלת בזמירות הללו בנגלה ונסתר - ואולי יעלה בדינו בעתיד לבאר וברר הענינים הנשגבים בצורה הראוי להם.

מכל מקום לעת עתה הוספנו קצת מראי מקומות בתוך הפי' ככל שיד כהה מגעת ואף הוספנו כמה סימנים המקילים על רהיטת הקריאה. דבר שהתקשינו בו הרבה היה הניקוד של הזמירות עצמן כפי שמופיעים אף במהדורה הראשונה - שיש בו כמה דברים מוזרים מאד שודאי טעות הדפוס הן וחלילה לתלותן באילן גדול כמו רבינו ז"ל, אבל למעשה מפאת אפיסת הזמן לדון בזה בכובד ראש הראוי החלטנו ליתן אותם לפני הקורא כמות שהם בלי שינוי כל שהוא אפילו של נקודה אחת. ואם ירצה השי"ת נזכה להוציא מהדורה מתוקנת וברורה של זמירות הקדושות הללו.

תודתינו נתונה לכל שעשו וסייעו לערוך את זמירות שבת ופירושם להמהרש"ל ז"ל ובמיוחד ר' יצחק ס"ץ שליט"א ור' יהושע סקולס נ"י מירושלם, ישלם להם נותן התורה שכרם המלא עבור חלקם בבירור מקחו של גאון הדורות המהרש"ל ז"ל.

משה טבק  
חדש מנ"א תשס"ו



©  
כל זכויות שמורות למכון נהורא  
לייקוד

זמירות לרבינו שלמה

לוריא זלה"ה

## בליל שבת

שבת המלכה מוכתרה. נרוץ ונקבלה:

ל' הנצל מכל פגיעה. נזק ותפלה:

מה רוב יפיה. נבוא ונתתה:

ה' פתם פז ואופיר. למלה נבזה:

אז אשיר שירה. בלה נאה וחסודה:

נאת לבית שמרא. שירה זו העודה:

פירוש המחרש"ל

מוכתרה. מכתר עליון והוא סוד הכתרים של הר סיני: נרוץ. דמצוה לרוץ פני שבת ולקבלה כדאיתא בפרק כל כתבי (שבת קי"ט א') ובפרק המניח (ב"ק ל"ב א'): להנצל כו'. פירוש כפשוטו א"נ רמז בה הא דמסקינן בפרק המניח (שם) הרץ ברשות הרבים והזיק חייב משום דמשנה בר"ה, ומסיק אבל הרץ בע"ש בין השמשות והזיק פטור משום דרץ לדבר מצוה, וזהו להנצל מחיוב פגיעה וחבלה ומנויקין: למזלה. פי' נגדה כפשוטו, א"נ כל יהודי העומד להכרית ולבטל מעלות שבת ולהקל בה אפילו יש לו כחם פז ואופיר נבזה בעיני אלהי ואדם: בלה נאה. פירוש

ב ירד יי אורה בכל ואת קדשה:

מששת ימי בראשית ובסיני חזר וקדשה:

ג רלה רת פקודה. במספר ארבעים:

רמז לזקלה אחיד. להשוות טובים ורעים:

ד בר דברים הדברים. בצירופי אלה:

למנו כל מלאכותיה. יפקד העלה:

פ פירוש המהרש"ל

רמז לזיו פנים: וחסודה. שעושה חסד עם ישראל: אף לבית שמאי כו'.  
פ"י אף דפליגי ב"ש על בית הלל בכתובות (י"ז א') ואמרי הכלה כמות  
שהיא ואין אומרים על כל כלה נאה וחסודה: בכל. פ"י בה' בירך את  
אברהם בכל (בראשית כ"ד א') וע"ד הקבלה רמז למידה הנקראת בכל:  
ואף קדשה. דכתיב (בראשית ב' ג') ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש  
אותו: ובסיני חזר וקדשה. פ"י שחדש את השבת בעשרת הדברות:  
במספר ארבעים. פ"י אבות מלאכות ארבעים חסר אחת (משנה שבת פ"ז  
מ"ב): רמז לאחיד. שהוא מגין הארבעים אבות חסר אחת כמו המלקות  
- כיון שנלקה ל"ט מכות הרי הוא כאחיד (מכות פרק ג' מט"ו), ויהיה  
טוב ורע שוה - כן מי שקיים הארבעים אבות מלאכות חסר אחת אפילו  
עבד ע"א כדור אנוש מוחלין לו כדאיתא במסכת שבת (ק"ח ב') מאי  
דכתיב אשרי אנוש יעשה זאת כו' שומר שבת מחללו כו': דבר דברים  
הדברים וכו'. פ"י דכתיב בפרשת ויקהל (שמות ל"ה א') אלה הדברים  
בה"א דהוי תלת וכתב אלה דהוא ל"ו והם סך הכל ל"ט אבות מלאכות  
(ע"י שבת ע' א'): הכי קרא כתיב (שמות ט"ז כ"ט) אל יצא איש ממקומו  
ביום השביעי - ואמרו חז"ל (עירובין נ"א א' ע"י"ש) מקומו של אדם הוא  
תחמו של אדם והצורך לסתם אדם אלפים אמה, והיינו תחום שבת, (ואם

ה שביעי ביומו. אל יצא איש ממקומו:

פרשו אלפים אמה. וקבעו תחומיו:

ו קהה ביום הששי. והכינו את אשר יבאו:

מפה איסור הבנה. והשחזות הספין הרצוא:

ז בור ושמור נאמר. להקדימו ולאחריו:

ומכל היהודים. לא יסות זכרו:

ח כמים הסבימו. לזכרו על המן:

ושאר משקים. מותר מן הלחם און:

ט וז הוא לישראל. מוכיח שני העומד:

והדת נתנה בסיני. להדרש מקל והומד:

פ פירוש המהרש"ל

תכינהו) [ואסמכיהו] אקרא כדאיתא בסמ"ג (ל"ת מ' ס"ו): איסור הבנה.  
דחול מכין לשבת ואין שבת מכין לחול (עירובין ל"ה ב') ואין י"ט מכין  
לחול ואין י"ט מכין לשבת ק"ו שאין שבת מכין ל"ט: ולהשחזות סכין  
כו'. פ"י ועוד דרשו מוהכינו דמצוה להשחזו הסכין לכבוד שבת, וכן הביא  
ר' יונה בספרו (ספר היראה ד"ה ובערב שבת): להקדימו ולאחריו. דזכור  
בכניסתו ושמור ביציאתו ולהוסיף מחול על הקדש (מכילתא יתרו ד') כמו  
שהביא הסמ"ג (מ"ע סוף מ' כ"ט): חכמים כו'. היינו הקידוש בליל שבת  
על הכוס מדרבנן וכן מסקנות הרא"ש בערבי פסחים: ושאר משקין. פ"י  
זולת יין אין לקידוש אלא בפת כן מסקנת רשב"ם וכן אנו נוהגים כדאיתא  
במדרש: טוב הוא לישראל. פ"י השבת הוא טוב לישראל - אף כי הגם  
שבכל ששת ימי המעשה נאמר בהן "כי טוב" חוץ מבשבת - מ"מ מוכיח

י' חידה היא מבלי. אשה אל אחותה:

ומעולה בקדושה. וקודש המורות:

כ' בוד גדול בפרוהו. נביאי האל:

במלבושי כבוד. בדת יהודה וישראל:

ל' בוש מלכות. זאת בגדי תבלת חור:

בדבר המלה ודתו. בהגיע התור:

פ' פירוש המהרש"ל

משני העומר שהוא טוב שהרי היה יורד בערב שבת מפני כבוד שבת  
שלא יהא טורח לישראל בשבת בלקיטה, וזהו מוכיח שהוא טוב - כלומר  
שלם במעלתו כמו וירא אלהים את האור כי טוב - כי לולי כן היה  
להקב"ה להתיר לקיטה בשבת שהרי הוא פקח נפש מאחר שא"א בענין  
אחר כמו שמצינו שהתיר הקב"ה כוחלי חזירים בשעה שנכנסו ישראל  
לארץ (חולין י"ז א'): להדרש מק"ו. פי' ועוד נראה מק"ו שהוא טוב  
מהשת ימי השבוע שהן ימי מלאכה, ונאמר בהן "כי טוב" - יום השבת  
שהוא יום המנוחה ק"ו שיהיה טוב אף כי לא נאמר בקרא: יחידה היא.  
פי' אין לה זוג כדאיתא במדרש (ב"ר י"א ח') ופירש טאז"ן והסמ"ג  
והביאו: וקודש תמורתה. אף שבקרא נאמר הוא ותמורתו יהיה קודש  
(ויקרא כ"ז ל"ג) מכל מקום אותם שהחליפו יום ראשון ליום שבת השבת  
בקדושתה עומדת והתמורה קודש ולא לאומות שהרי עושים בו מלאכה  
כדי צרכם: נביאי האל. שהרי ישעיהו (נ"ו ב') וירמיהו (י"ז כ"א) ויחזקאל  
(כ' כ') כלם הוזהרו על השבת לקדשו ולכבדו: במלבושי כבוד וכו'.  
פי' הראוי לישראלים ולא כדרך האנשים ריקים ופוחזים וכפרט ביום  
השבת אנו צריכים להיות עטופין ומצויינין כמלאכי השרת כדמשמע בפרק  
ב' (דשבת כ"ה ב') ממעשה רבי יהודה ע"כ אנו לובשים סרבל שקורין

ב' מצוא חפציה. הזחיר בין הערבים:

מלהתעסק בכל חפצים. חוץ מחפצי  
שמים:

ג' תלת יעקב האבל. פי' לא נחש וחזר חבר:

אם תשיב משבת רגליה. ודבר דבר:

ט' עידת שבת להתענג. בדת נורא ואיום:

תזפה ליום שכלו. לכו רמז במקרא שלשה  
היום:

ע' ונג לשבת תקרא. במטה נאח ובלים מרוקמים:

ובשתילי זתים. ובתלמידים מחובבמים:

פ' פירוש המהרש"ל

קיטל וכן מנהג באשכנזים והוא ממדכ"י ריינוס: בין הערבים. פי' אפילו  
מציאות חפצים ודומיהם אסורים אף בין השמשות: חוץ מחפצי שמים.  
שהן (צורת) [צורך] צורך מצוה שרי בין השמשות דוקא (עירובין ל"ב  
ב') וזה פשוט: פי' לא נחש כו'. פי' מפני מה זכו ישראל לנחלה בלי  
מצרים (ע"פ שבת קי"ח א') שאין לו גבול לפי שכל צפיותם וגיעגועם  
על הקב"ה שאין לו גבול וכו' לברו אנו בטוחים ולא בשום נחוש, וחברים  
דהיינו המשרתים בניהוג המערכה שיש להם גבול וקצה ומזל עולה ומזל  
יורד דהיינו דכתיב (דברים י"ח י"ג) תמים תהיה עם ה' אלהיך: במקרא  
שלשה היום. פי' שלש סעודות רמוזות בשלשה מלות "היום" (שבת קי"ז  
ב') ולא במלה אחת, רמז שכל הנזהר בהן זוכה ליום שכלו יום ואין  
לילה, וזהו ידוע למקובלים: במטה נאח כו'. כדאיתא בשבת (כ"ה ב'):  
ובשתילי זתים. סביב לשלחניך (תהלים קכ"ח ג') כלומר אימתי אם ג"כ

י' חידה היא מבלי. אשה אל אחותה:

ומעולה בקדושה. וקודש תבורתה:

כ' בוד גדול כבודו. נביאי האל:

במלבושי כבוד. בדת יהודה וישראל:

ל' בוש מלכות. זאת בגדי תבלת חור:

בדבר המלה ודתו. בהגיע התור:

פירוש המהרש"ל

משני העומר שהוא טוב שהרי היה יורד בערב שבת מפני כבוד שבת  
שלא יהא טורח לישראל בשבת בלקיטה, וזהו מוכיח שהוא טוב - כלומר  
שלם במעלתו כמו וירא אלהים את האור כי טוב - כי לולי כן היה  
להקב"ה להתיר לקיטה בשבת שהרי הוא פקוד נפש מאחר שא"א בענין  
אתר כמו שמצינו שהתיר הקב"ה כותלי חזירים בשעה שנכנסו ישראל  
לארץ (חולין י"ז א'): להדרש מק"ו. פי' ועוד נראה מק"ו שהוא טוב  
מהששת ימי השבוע שהן ימי מלאכה, ונאמר בהן "כי טוב" - יום השבת  
שהוא יום המנוחה ק"ו שיהיה טוב אף כי לא נאמר בקרא: יחידה היא.  
פי' אין לה זוג כדאיתא במדרש (כ"ר י"א ח') ופירש טאז"ן והסמ"ג  
והביאו: וקודש תמורתה. אף שבקרא נאמר הוא ותמורתו יהיה קודש  
(ויקרא כ"ז ל"ג) מכל מקום אותם שהחליפו יום ראשון ליום שבת השבת  
בקדושתה עומדת והתמורה קודש ולא לאומות שהרי עושים בו מלאכה  
כדי צרכם: נביאי האל. שהרי ישעיהו (נ"ו ב') וירמיהו (י"ז כ"א) ויחזקאל  
(כ' כ') כלם הוזהרו על השבת לקדשו ולכבדו: במלבושי כבוד וכו'.  
פי' הראוי לישראלים ולא כדרך האנשים ריקים ופוחזים ובפרט ביום  
השבת אנו צריכים להיות עטופין ומצויינין כמלאכי השרת כרמשמע בפרק  
ב' (דשבת כ"ה ב') ממעשה רבי יהודה ע"כ אנו לובשים סרבל שקורין

מ' מצוא חפציה. חזיר בין הערבים:

מלהתעסק בכל חפצים. חוץ מחפצי  
שמים:

נ' חלת יעקב תאכל. פי לא נחש וחזיר חבר:

אם תשיב משבת רגליה. ודבר דבר:

ס' עזרת שבת להתענג. בדת נורא ואיום:

תנופה ליום שכלו. לבו רפח במקרא שלשה  
היום:

ע' ונג לשבת הקרא. במטה נאח ובלים מרדמים:

ובשתילי זתים. ובתלמידים מחוקמים:

פירוש המהרש"ל

קיטל וכן מנהג באשכנזים והוא ממדכ"י ריינוס: בין הערבים. פי' אפילו  
מציאות חפצים ודומיהם אסורים אף בין השמשות: חוץ מחפצי שמים.  
שהן (צורת) [צורך] צורך מצוה שרי בין השמשות דוקא (עירובין ל"ב  
ב') וזה פשוט: כי לא נחש בו. פי' מפני מה זכו ישראל לנחלה בלי  
מצרים (ע"פ שבת ק"ח א') שאין לו גבול לפי שכל צפיותם וגיעגועם  
על הקב"ה שאין לו גבול וכו' לברו אנו בטוחים ולא בשום נחוש, וחברים  
דהיינו המשרתים בניהוג המערכה שיש להם גבול וקצה ומזל עולה ומזל  
יורד דהיינו דכתיב (דברים י"ח י"ג) תמים תהיה עם ה' אלהיך: במקרא  
שלשה היום. פי' שלש סעודות רמוזות בשלשה מלות "היום" (שבת ק"ז  
ב') ולא במלה אחת, רמז שכל הנוהר בהן זוכה ליום שכלו יום ואין  
לילה, וזהו ידוע למקובלים: במטה נאח בו. כדאיתא בשבת (כ"ה ב'):  
ובשתילי זתים. סביב לשלחניך (תהלים קכ"ח ג') כלומר אימתי אם ג"כ



פ' י' דבר. על כמתי ארץ:

לחריבך על לאומים. ואל תירא מצפון  
קרץ:

צ' זה צור לצור. על לחם המסננה:

בהוא הדבר. אשר דבר י' ישנה:

ק' דוש י' מבוכך. לקדשו בבוס ובתפלה:

ולחודיע שמו. בזמרה ובתהלה:

ך' חיצת ידים ורגלים. עם חפיפת הראש:

בחמיו סמוך לערב. הנקרא סמוך למועדו  
ראש:

פירוש המהרש"ל

תלמידי התורה מסובין סביב לשלחניך. ויפה מנהג האשכנזים שיש להם  
בחורים ביום השבת ויוצא שכרם בהפסדם במה שמקיימי בנפשיהו העשיר  
לא ירבה והדל לא ימעיט: פ' ה' דבר. פסוק הוא בישעיהו (נ"ח י"ד)  
ונאמר אצל שבת: מצפון קרץ. הוא לשון כריתה ופסוק הוא בירמיהו  
(מ"ו כ') קרץ מצפון בא: בהוא הדבר דבר. פ' בפסוק הוא הדבר דכתיב  
גבי מן (א"ה לא נמצא ל' הוא הדבר גבי מן ובשמות ט"ז ו"ב נא'  
זה הדבר אך אין בפסוקים שלפניהם רמז ללחם משנה וכוונת רבינו לכאור'  
לנאמר בפ' כ"ג הוא אשר דבר ה' שבתון וגו' ובפ' שלפניו נא' לקטו  
לחם משנה וצ"ע) וקאי על פסוק שלפניו שבו מרומז מצות לחם משנה  
ודוק ותמצא: ולחודיע שמו. פ' שמו של שבת והוא נמצא ג"כ בתורה  
בלשון זכר דכתיב ויקדש אותו כי בו שבת (בראשית ב' ג') וכן הרבה:  
רחיצת ידים ורגלים. כו' כן פסק המרדכי והוא מפרק ב' דשבת (כ"ה

ש' לום בית פירות. וליתן בם עינו:

ולחסתבל בם המברה. והמקדש ביינו:

ת' עבוד ששת ימים. ועשית כל מלאכתך:

במחשבה לומר כי יש לי מל:

חזק ואמץ מלתור. אחרי עיניך ולבבך:

אז נדחי ישראל. יקובץ עיר מושבך:



פירוש המהרש"ל

(ב') ממעשה דרבי יהודה שהביאו לו עריבה מלאה מים חמין בע"ש:  
וחפיפת הראש. מעוכרא דהילל (שבת ל"א א'): למועדות ראש. פ'  
שבת ראש לכל המועדות ואותיות שניות מרא"ש הוא שב"ת המבין יבין:  
וליתן בם עינו. פ' המברך על הכוס צריך להסתכל בנרות בשעת קדוש  
(נפסק בשו"ע או"ח רע"א ס"י) והוא רפואה לעינים דשתי פעמים נר הוא  
בגימטריא ח"ק, ופסיעה גסה נוטלת אחת מת"ק ממאור שבעיניו, ובהסתכל  
בנרות משיבין לו אורו הנחסר - וכן איתא בשכל טוב (ובמהרי"ל הלי'  
שבת): במחשבה. פירוש שתחשוב בלבך כאלו עשית כל מלאכתך ואינך  
צריך לכלום (מכילתא יתרו פ' בחדש ז') וכן פירשו המפרשים: מלתור  
אחרי עיניך ולבבך. פ' שראות העין והרהור הלב שרי בשבת מכל  
מקום מצוה גדולה היא שיחזיק ויאמץ לבבו לסור מכל הרהורים וכל  
מחשבתו לעבודת השם יתברך ומתוך זה לא יעבור בשבותים ובעשיות  
חפצים ובזכות רוב זהירות שבת יקובץ עיר מושבך:

## בניגון מנוחה ושמחה

א שירה ואמרה. אביעה הלל:

ב גבורת שבת. מי ימלל: במי

ג אה על באים. נפש וסבת.

ד בר וחדש. לשמרה בבבת: חלב

ה יא אות לעולם. מי ששת ימים עשה:

ו בשביעי פסק. ולא פשה: ובמת

ז חור לשומרה. לבלתי תנזק:

ח ציו יבא. ונעשה חזק: חזק

פ פירוש המהרש"ל

בבבת. פי' כבת עין: ולא פשה. פי' מיד כשבא עליו השבת פסק ממלאכתו ולא הוסיף כאשר פי' הרמב"ן בקבלה לקמן אפרש: לבלתי תנזק. כן כתבו כל המפרשים שלילי שבת הוא קשה מצד המזיקים שנבראו סמוך לו: חציו יבא. פי' שהקב"ה ברא שתי יסודות, וקודם שבא לגמור עוד שתי יסודות הנשארים קפץ עליו השבת והניחו בשתי יסודות ונעשה מין שד והוא מוזק את הבריות ע"כ הוזהירו לנו המשכילים שיעסוק אדם בלילי שבת בתורה כדי להנצל, וזהו טל תיזל פיך אמרות ואז כדובים ושרפים כו' כולם עומדים להציל ממים הזידונים אלו המזיקים והמקטרגים על

י ל תיזל. פיה אמרות:

יא שפירי האל. מפל הקורות: יחבה

יב רובים וטרפים. וכל מערכת מעונים:

יג הציל עומדים. מפנים זידונים: לעמ

יד וקנים להציל. לבלי יופגע:

יז חוז לשבת. ולא פרנע: מלב

יח רפד יעלה. שני הדסים:

יט לצו בהם. בך חוסים: עבמ

כ גע בהם. בך יוחי ובנו:

כא רה ביטל. מראשית אונו: זבמא

פ פירוש המהרש"ל

ישראל: נחוץ לשבת. פי' מי שמזדז וממהר עצמו לקראת שבת ולא למי שמתעצל לשבת מלקדשו עד בא הרגע דהיינו החיוב: סרפד יעלה. כו' לישנא דקרא (ישעי' נ"ה י"ג) תחת הסרפד יעלה הרס ונאמר אח"כ שומר שבת מחללו ושני הדסים אחת כנגד זכור ואחת כנגד שמור כדאיתא בשבת (ל"ג א') וכמו שאפרש: עלצו בהם. פי' לפניו בישראל שהיו משמחים בע"ש בין השמשות בשני הדסים אחת לזכור ואחת לשמור כמעשה דר"ש בן יוחי ובנו וכדמסיק לקמן (שם): צדה ביטל. כדאיתא (שם) באחד שהיה נוטל שני הדסים ואמרו ליה הני הני למי, אמר ליה לכבוד שבת, אמר

ל בלח שבת. תרגולא ועורבא:

ר יש דיקלא שמשא. לא יפיק חורבא: דמלח

ש מה השמח. בלבוב בלות:

ת תרפס עמה. בפרות ובלות: תבו

ש בת קודש. וברית מילה:

ל בני ישראל. השומרים במילה: להב

מ ו עבר. וקלד לו:

ה נהר רחוק. מי יעיד בגללו: הרבי

הטעם חמין. וזיו קלטהר:

סחרי לאודייתא. לא תעשה פלטהר:

סלחם

פירוש המהרש"ל

רבי שמעון לבריה חזי כמה חביבין מצות על ישראל יתיב דעתיה. ריש  
דיקלא שמשא. פי' המחזור שבסימנים ואין בו ספק - לאפוקי שאר  
סימנים כגון תרגולא ועורבא אין לסמוך עליהן כל כך דפעמים אינן  
מכוונות: בלבוב בלות. לשון לבבתי אחותי כלה: שבת וברית מילה.  
פירוש כל אחד מישראל יש לו שני אותות והן מעידים עליו שהוא ישראל  
- בחול תפילין ומילה, ובשבת שאין לו תפילין אין כאן אות של תפילין  
יש לו שבת ומילה מעידין עליו כדאיתא בסמ"ג (מ"ע ג'): הטעם חמין.  
פי' אף שאין לנו עדות הראשונים שיעידו כאן על השבת כדאמרין לעיל

קטון וקדול. אותו ישמור:

מעתי יחישו. ובצמ"ח דקדור: מ"ה



## בניגון מה ידידות

ש בת מנוחה משיבת נפש. מנשמה עליונה. נצוץ עליון  
מבו נפש. והיא באה בראשונה: אדם ביקר כל יליו.

פירוש המהרש"ל

מן עבר והלך לו כו' מכל מקום טעם תבשילין של שבת וזיו פנים הן  
מעידין על השבת מה שקדשו הקדוש ברוך הוא כמ"ש בתורה כי אות  
היא לעולם (שמות ל"א י"ז): פלטהר זיוף. מעתי יחישו פי' דכתיב (ישעי'  
ס' כ"ב) בעתה אחישנה ודרשו רבותינו ז"ל (סנהדרין צ"ח א') זכו אחישנה  
לא זכו בעתה: ואם יזהרו בעתו. ואם יזהרו בכבוד שבת יחישו הגאולה  
מעתי: ובצמח יצהירו. הוא שמו של משיח ובגימטריא מנחם כדאיתא  
בירושלמי (עין סנהדרין צ"ח ב'): יבת נפש. פי' נשמה יתירה שנברא  
מהעולם העליון ונאברה ממנו בעת שסרת ונמסרה לו בכניסת שבת:

מבו נפש. פירוש מהקדוש ברוך הוא שבו נפש דכתיב שבת וינפש (שמות  
ל"א י"ז): והיא באה בראשונה. פי' שתי נשמות ברא לאדם - הראשונה  
היא כולה שכליות כעין שכלים הנפרדים והיא היתה תחלה לבריאה כאשר  
מובן מן הפסוקים עיין בהם, ואחר כך נשמת חיוני שיש בה מותר על  
הבהמה רק שהיא נפש המשכלת והמדברת, אבל אינה כולה שכליות כעין

עד באה בתחינה. חלילה לך מעשות חולין. ביום  
התחינה:

שבת נקרא שבת נקרא על כי נברא לחלובי חממה ברה:

ל' השיב רחוקה לנדנה. כליל השמורים: חוזרת היא  
לאבסנה. בעת גרות מאירים: נר אלהים נשמת אדם.  
על פי גרות שנים: קום שאל לך נדנה. מה יום  
מיומים:

שבת נקרא שבת נקרא על כי נברא לחלובי חממה ברה:

מ' נורה תהא דלוקה. על לחם הפנים: ואור פנים מבוהקה.  
בששת השנים: מול פני המנורה. תאיר לך בברכה:  
באפור מעיל אזור. כפי המערכה:

שבת נקרא שבת נקרא על כי נברא לחלובי חממה ברה:

#### פירוש המהרש"ל

הראשונה: אדם ביקר בל ילין. פי' באותה המעלה ילין לאו דוקא, אלא  
לשון לינה כמו בין שדי ילין (שה"ש א' י"ג): עד באה בתחינה. פי'  
שהשבת היתה מתחננת לפני בוראה על האדם שיחזיר לו הקב"ה הנשמה  
יתירה ולא יעשה חולין ביום הנברא להגין על ישראל. ליל השמורים.  
פי' ליל שבת בהיות האדם עוסק בתורה בשמחה מצדה ההיא משמרת  
ישראל מן המזיקים והפגעים כדאיתא לעיל בזמר אשירה ואומרה: בעת  
גירות כו'. או חוזרת נשמה היתירה ע"ד נר אלהים נשמת אדם (משלי  
כ' כ"ז וש"נ נר ה' וגו') ואז מצא מין את מינו ונער לטובה מקבלת השפע  
ע"י הנירות והבן: לחם הפנים. פי' לחם המשנה: באפור מעיל. פי'  
האשה מדלקת ומברכת צריכה להיות אפודה במעיל כפי המערכה שיש

ה' בנות בנות שוח. בקשו בעד נפשותיכם: להמציא לכם  
מנות. ולחוסות על נפשותיכם: להמלט מחבלי לידה.  
לרצותי במידה: והבינו לדרך צידה. בתלוקה. חלה.  
בדה:

שבת נקרא שבת נקרא על כי נברא לחלובי חממה ברה:

ב' יו מעדו אשר אהב. הנפש החומר: להשקטו מחוס  
ולחב. ולחיות דום ושומר: ולעלות במדרגה. עליונה  
מושלמת: ולחסיר כל תועה. בשבת נאמלת:

שבת נקרא שבת נקרא על כי נברא לחלובי חממה ברה:

#### פירוש המהרש"ל

לה: הבנות בנות שוח. מין תאנים, ונקראו כן לפי שעץ הרעת היה ממין  
תאנים ונקרא שמו שוח ואמרו רז"ל (תוס' ר"ה ט"ו ב' בשם כ"ר ועי'  
ב"ר פט"ו ד') לפי שבא שוחה שהיא המיתה לעולם ע"י חוה שהיא בנות  
וא"כ ה"ה הנשים נקראות בנות שוח שהביאו מיתה לעולם: להמלט  
מחבלי לידה. כדאיתא בפרק במה מדליקן (שבת ל"ב א') שבשעת לידה  
הן מסוכנים לפי שאיתרע מזל שלהן ומזמן פורענות שלהן לבא כדאמר  
רבא (שם) נפל תורא חדר סכינא: לרצותו במדה כו'. כדאיתא בירושלמי  
והיא כבר אבדה חלתו של עולם שהקב"ה היה גובל כל עפר האדמה  
כעיסה ולקח ממנו האדם לחלה ולתרומה, וכבתה נירו של עולם ושפכה  
דמו - ע"כ צריכין לרצות הקב"ה ולפייס במה שחטאו דהיינו הדלקה  
חלה נירה: בין מעדן כו'. פי' אף הנשמה יתירה כולה שכליות א"כ יבא  
האדם בשבת למשון ולומר מה צריך האדם למעדינים אל תאמר כן אלא  
בין אשר לפניך והבן אשר אהב הנפש בהיות משותף עם החומר: ולהשקטו  
מחוס ולחב. שלא תתגבר מרה אדומה ותחליש השכל שהוא למעלה  
בראש, אבל בהשקטה כגון כמלאות להספיק מעדן ולא מאכילה גסה

**מ** הר ציון יתבשרו. בעלות מושיעים: מחזיקי שבת האשדו. לבטל מענים ומירעים: להיות בני חורין. מקורות על הלכות: זה אלי הוא קורין. בעל מי מנוחות:

שבת נקרא שבת נקרא על כי נברא להלכו סומה ברה:

**נ** בות בנות עשו חיל. זאת עליה על בלנה: אם ילכו מחיל אל חיל. וירבו את המנה: לתבל את החמין. לכבוד היום וחיבת: בתבלין ראש שומין. ובוסס תבלי שבת:

שבת נקרא שבת נקרא על כי נברא להלכו סומה ברה:

**י** חי שומרו האל ימות. וזכה ליום ארוך: ומתו שכרה בכמות. הנגלה לעם ברוך: גלי צפונה ורחה. מז

#### ❧ פירוש המהרש"ל ❧

שמטריד ומבלבל השכל והמוח אז השכל שהוא למעלה דומה ושומר ועולה במדריגה עליונה: מענים ומרעים. פי' אין מענים בשבת ולא מריעין: אם ילכו. לשון צחות המקרא ופי' שמדקקים ורואין כל אחת מחברתה מה שהכינו לשבת כדי שתוכל להשוות ולעשות כמותם או להוסיף עליהן וקנאה כזה מותר ונאה להן: ואף שומין. כתקנת עזרא (ב"ק פ"ב א'): ובוסס תבלי שבת. כדאיתא במדרש גבי אנטוניוס ורבי שאמר לו לרבי יש לנו תבלין ושבת שמו שאנו מטילין לקדירה ובפרק כל כתבי (שבת ק"ט א') גבי עובדא דרבי יהושע בן חנניא עם הקיסר: מתן שכרה בכמות. כמו שהוא כדאיתא בפרק קמא דשבת (י"ב) הנותן מתנה לחבירו צריך להודיע וראיה משבת שאמר הקב"ה למשה מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה לך והודיעה לישראל: ומפרש דמתן

המרוקם סילקא: נתנו לציר חמדה גנוזה. ושמח במתנת חלקו:

שבת נקרא שבת נקרא על כי נברא להלכו סומה ברה:

**א** ל איום ונורא. מברך המנוחה: וחרת עליו שורה. בזהות השעה דוחה: ביד סמאל ולא מפל. אמרו דרך נקיות: את עשה שפתה חול. ואל התטרה לפירות: שבת נקרא שבת נקרא על כי נברא להלכו סומה ברה:

**ח** זקה היא גדולה. להיות יום מרגוע: העמיתה אינה עולה. את כפי מביע: תניח חיי שעה. ועסוק בחיי עולם: ואל יסלוט שום רעה. בשמחת פתר הולם:

שבת נקרא שבת נקרא על כי נברא להלכו סומה ברה:



#### ❧ פירוש המהרש"ל ❧

שכרה צוה להוריעם בעל פה ועל אותה מתנה שמח משה וכן דעת המפרשים: והרוח. פי' שפע העליון, ודוקא כשהוא דוחק עצמו והשעה כדי לכבד השבת ולמצוא מנוח לנפשה רק שלא יבזבז יותר ממה שיש לו: העמיתה אינה עולה כו'. כן דרז"ל בקבלה אכל מעשה שבת אינה עולה יפה ואף בזריעה ובצמיחה והוא ברק ומנוסה: חיי שעה. הוא מחשבת הרווחים והעסקים שאין בהן תועלת אלא לחיי שעה כדאיתא במעשה דרשב"י ובנו: ועסוק בחיי עולם. הוא התורה ומצות שהן חיים נצחיים: כתר הולם. הוא כתר של שבת וראיה [אולי צ"ל וראויה] להיות תג"א:

## לשחרית

### בניגון ברוך ה' יום יום

**ת** שוּדָה וְשֵׁי יוֹבֵל. בְּתוֹקֶעַ בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל יוֹבֵל: לְהַשְׁמִית  
עִם מִסְבֵּל. וְלֹא יִהְיֶה עוֹד מִשָּׁל חוֹבֵל: כָּל פְּנֵי מִדְּחוֹק  
יִבְרָאוּ. עַל יַד רֵב הַחוֹבֵל:

**ש** בְּטֵי יֵה יִשְׂרָאֵל. בְּבוֹכְבֵי בֶקֶר וְרוֹן: בְּהִתְאַסֵּף רֹאשִׁי  
עִם יָחַד. שְׁבִטֵי יֵה יִשְׁוֹרוּ: לְשֵׁלֶם פָּרִים שְׁפָתֵינוּ. שְׁנֵי  
בְּבָשִׁים וְשְׁנֵי עֶשְׂרוֹן: לְהַשְׁמִית מֵאֲתָנוּ. אֵה וְתִירוֹן: יֵה  
שׁוֹשְׁפָה בֵּין הַחוֹמִים. תְּבַצֵּלֶת הַשָּׁרוֹן:

**ך** אֵתִי אֵת עֲנִי עָמִי. תְּבַשֵּׁר לִמְחַבִּים: לְהַשְׁגִּיחַ מִן  
הַחֲלוּנוֹת. וְלִהְיוֹת מִן הַחֲרָבִים: אֲמַתֵּינוּ בְּאֶלְמְנוֹת.  
וְהַלְלִים רַבִּים: תָּבוֹ אִיז מִתֵּנוּ. וְעִבְדֵיךָ מְבִים: טוֹב יֵה  
אֲתָה עֲשִׂיתָ. בְּדַת יִשְׂרָאֵל וְחֻקִּים:

❦ פירוש המהרש"ל ❦

תשורה כו'. כל המומור כולו מיוסד על לשון הפסוק בלשון צחות  
והמשכיל יבין ויצרף הענין כפי תקון הענינים של הנדון אף שאינה במכוון  
ממש אחר ענין הפסוקים וגם כמה פעמים דלגתי הפסוקים והפכתי אותם  
ושניתי אחר ענין הנדון שבאתי עליה וכפי צורך החרוזה כדרך הפייטנים:  
ה"ג שבטי יֵה ישראל ככבי בקר ורון בהתאסף ראשי עם יחד שבטי יֵה  
ישורון: שני בבשים ושני עשרון. הוא קרבן של שבת (במדרבן כ"ח ט):

**ק** חֲלוֹת בְּרָבוֹ אֱלֹהִים. מִמְּקוֹר יִשְׂרָאֵל: לְהִרְאוֹת לְעַמּוֹ  
פְּלָאוֹת. בְּבִימֵי סִסְרָא וְעַל: לְשָׁבִי פֶסַע וְלִצִּיּוֹ. יֵבֵא  
גִּרְאֵל: וְעֶמְדוֹ עַל הַר. שֶׁר הַקְּדוֹל מִיִּכְאֵל: חֲבֵה מִתֵּי  
קִיז הַפְּלָאוֹת. בִּי אֲשֶׁר הַמַּחֲבֵה אֲמַר דִּנְיָאֵל:

**צ** דִּיךְ יֵה בְּכַל הַרְבֵּי. וּבְכַל מַעֲשֵׂי חֲסִיד: יֵהֵא אֵם תּוֹחֵלֶת  
מִמּוֹשָׁפָה. קְרוֹב יוֹם וְחֵס הַעֲתִיד: הַמַּחֲמִיר וְחִמִּיר.  
וְהַמְּקִיל לֹא הַפְּסִיד: בִּי יֵה בְּחֻכְמָה. אֲרִיץ יֵסֵד: וְכוֹר  
לֹא נִסְתָּרָה: הַרְבֵּי מִיָּה. בִּי כֹה דָבַר הַמְּלִיךְ יֵסֵד:

**פ** י פְּעָרְתִי וְאֲשָׁאֲפָה. בִּי לִמְנוּחֵיךָ יֵאֲבִתִּי: מִתּוֹקִים הֵם  
לְחֵבִי. לְהַשְׁתַּעֲשֵׁעַ בָּהּ בְּרִית בְּרִיתִי: מִפְּנֵי הָאֵה וְהַחֲמִיכָה  
יְעוֹרְתִי. כֹּה תִדְבַּקְנִי הַרְעָה וּמִתֵּי: וְכִי שְׁחֹרָה אֲנִי וְנִאֲוָה.  
וְעַם לִבִּי גִרְתִּי:

**צ** דִּיךְ כָּל בְּשֵׁר יִבְרָאוּ. שׁוֹמֵעַ הַמְּלִיךְ: אֲשֶׁר תִּבְחַד וְתִקְרַב.  
יֵבֵא בִּיתְךָ בְּחִילָה. אֲשֶׁר בְּגוֹמֵם נִחְיָה. בְּגִלְהָה: לְעִבּוֹד  
בְּיִרְאָה. וּבִרְעָדָה נְגִילָה: הוּא מִי יִמְלֵל גְּבוּרוֹת יֵה. בִּי  
לֵךְ דּוֹמִיָּה וְתִלְהָה:

❦ פירוש המהרש"ל ❦

המחמיר יחמיר. פי' הדואג ומצטער על אריכות הגלות ומקונן על חורבן  
בית אלהינו כגון רבי זירא והמקיל ואינו מקונן כל כך ואומר לזה איני  
כדאי ואדברא משבח למקום שידו פרוסה עלינו להצילנו מן הצרות ומשיני  
האירות ולא עוד שנתן לנו רחמים והשפיע עלינו חוט חסדו שמצאנו חן  
בעיניו לא הפסיד גם כן ואריכות הגלות מה לילוד אשה להרהר אחרי  
מעשה יי' שהם כולם חכמת ה' כי בחכמה יסד כו': עם לבן גרתי. פי'

**ט** גלה מכל העמים. וממלכת כננים: לשומי מרמס.  
בזמיר הקה נרונים: מעמד החרוץ. המונים המונים:  
איה נא אליהם. הו מונים: דברי נגינתם אל החרש  
ואל השקוט. עד שתראה נחמת ציונים:

**נ** חלת יעקב תורישנו. לפרוץ שרמה מזרח: גם ימה  
ונגבה. לכל היהודים הנחה: ולי יהא מנחה שלחה.  
מעם נחשב כנא טבחה: גבור ונורא יי מדיע דרר  
רשעים גלחה:

**מ** ה נאמר ונבטדק. נחפשה דרבינו ונחקורה: כי אין  
מעורר ומוכח. זאת מי רעה יורה: כי יש בנו שורש  
פורה. ראש ולענה בעס עמדה: ברא לנו לב טהור  
אלהים. בסרידים אשר יי קורא:

**ל** ו הקשבת למצותיו. וחי בנהר שלומיד: ונדקתה בגלי  
הים. אם דת שפת הומיד: נבנה טירת כסת ברומיד.  
חסיד מעליה הומיד: אל צור ישראל קומה. ופדה  
עמך בנאמיד:

**ש** מעו אלי בית יעקב. ושארית ישראל העמוסים:

**ל** דת האל מיני בטו. ומיני דתם בנימוסים:

**מ** הו שברו אתם בנימוסים. השפת יכבדוהו באביוסים:

**ה** קטו בעיניי שבטי ישראל לאהים ארוסים:

הו החבל מלחנתו. יעקב חבל גללותו: ותפרד שמו  
ושפתו. וישראל סגלותו: לכל אחד עדות בעלותו. חיד  
הוא מבני גלותו: לכו שברו אתו. ומלשמו פעולתו:  
יי אחד ושמו אחד. מכל אחדים באצילותו:



## בניגון שמרו שבתותי

**ש** מרו שבת להורות. כי היא ברית עולם. וחי פניו  
מאירות. בתם סולם חולם: והנה אבא בחול. לפני  
כל יביל מלאכת שבת להורות:

מנה מנה מנה כענן טולה. כל מלאכות פעולה. שלשים ותשעה  
הנקובים:

### פירוש המהרש"ל

עם האומות היושבין בשלוה ולא הושחרו פניהם: חוק החבל כו'. הוא  
זכות שלשה אבות ותורה נביאים וכתובים:

בתם סולם חולם: הוא יעקב שחלם מסולם (בראשית כ"ח י"ב) ואור  
פניו חקוקה למעלה בכסא כבוד (אוחיות דר"ע) ונקרא תפארת ישראל:  
כל מלאכות פעולה. אמרין בפרק במה טומנין (שבת מ"ט ב') דכל  
מלאכה ומלאכתו ומלאכות שבתורה ממנה כולם, והם ל"ט, ודוקא מלאכות  
פעולה לאפוקי לעשות מלאכתו דגבי יוסף (בראשית ל"ט י"א) שאינו  
מלאכה ממש אלא לעשות צרכיו כדאיתא בשבת (שם) ואותו המנין הוא

**ל** אבות קדמה חורש. זורע ומשקה פורח: קוצר ומעמר  
משורש. רש חונה ברוח: בורר טוחו ומרשד. לש  
ואופה במוקד: בסדר הפת הוא דורש.  
מנה מנה מנה בענין סגולה. כל מלאכות פעולה. שלשים ותשעה  
החצובים:

**מ** גוזז תלישה שמו. מלכו לכו נושא: מנפץ רנובע  
ברמו. טוחה מיסוד והעושה: שני בתי מיריו. אורג  
וקולע בשיעוריו: שתי אצבעות במנינו:  
מנה מנה מנה בענין סגולה. כל מלאכות פעולה. שלשים ותשעה  
המחורבים:

#### ❧ פירוש המהרש"ל ❧

כעין סגולה שהוא מלאכות ארבעים חסר אחת: קדמה חורש. שהוא אב  
הראשון: משקה פורח. פי' במשקה זרעים חייב משום זורע: מעמר  
משורש. פי' המעמר ממקום גידולו וחיבורו חייב משום קוצר כמו שמבואר  
בסמ"ג: ואופה במוקד. לאפוקי בחמה: בסדר הפת הוא דורש. ראל"כ  
מאי שביק מבשל דהוי במשכן ונקט אופה כדאיתא בפרק כלל גדול (ע"ד  
ב') והסמ"ג הביאו: מגוזז תלישה שמו. פי' מן האב של גוזז שמו ענין  
תלישה: מלבן לובן נושא. פי' אב של מלבן אינו שייך אלא בבגדי לבנים  
ולא בבגדי צבעונין כאשר פסקו המחברים: וצובע בדמו. פירוש כדי  
שיהא נצבע בית השחיטה בדמו שיהיה נראה ויחרש ומאדים וכזה היה  
במשכן כדכתיב עורות אילים מאדמים (שמות כ"ה ה') כדאיתא בסמ"ג:  
אורג וקולע בשיעוריו. פי' שיעור אחר יש להן והיינו שני אצבעות במנין  
פי' רוחב שני אצבעות ולא רוחב אצבע אחת ולא ג' אצבעות ולאפוקי  
יש שטועין בפשט הסמ"ג ומפרשים ברוחב שבין אצבע לגודל וטעות גדול

**ה** בוצע חוטיו וקושר. מתיר ותופר תפירה: הקורע על  
מנת לאשר. צד שחוט ומפשיט עורה: מולח עור  
ומעבדו. וחד מנייהו לאבדו. עייל שירטוט ליישר.  
מנה מנה מנה בענין סגולה. כל מלאכות פעולה. שלשים ותשעה  
החשובים:

**ו** יבמו מחיקה ממשכן. ואת ממרח רטייה. מחתה וכותב  
נכון. ומחוק להעל צרייה. בונה וסותר לבנות. מכבה  
ומבעיר שמנות. לרבי יהודה זו יבמו.  
מנה מנה מנה בענין סגולה. כל מלאכות פעולה. שלשים ותשעה  
המורכבים:

#### ❧ פירוש המהרש"ל ❧

הוא כאשר הארכתי בביאורי: קורע על מנת לאשר. פי' לחזק - דאי  
לאו הכי מקלקל הוא ופטור: וחד מנייהו לאבדו. הכי פריך בפרק כ"ג  
(שבת ע"ה ב') היינו מולח היינו מעבד ומשני אפיק חד ועייל שירטוט  
שעושין הרצענין שמסרטטין תחילה כדי לכיין אח"כ שתיתות: מחיקה  
ממשכן. פירוש שאף חקקין בין העמודים לסימן כדאיתא בירושלמי דהוי  
במשכן והסמ"ג הביאו: ממרח רטייה. הוא תולדתו: מחתך. פירוש מן  
העור כדי לעשות קמיע שהוא אב: וכותב נכון. פי' כתב המתקיים לאפוקי  
כותב במשקין וכמה פעולות דהוי מדרבנן. ממחק להעל צרייה. פי'  
רפואה - ור"ל תועלת וכגון שמוחק ע"מ לכתוב עליו דבר אחר המעולה  
לו דאי לאו הכי מקלקל הוא ופטור: מכבה ומבעיר שמנות. פי' המטה  
שמן של נר לאחריו חייב משום מכבה ולהטות משום מבעיר דוקא לר'  
יהודה וכן פסק הסמ"ג לאפוקי לדעת התוספות לא תמצא שום אב מלאכה  
של מכבה אלא במכבה לעשות פחמן דהוי מלאכה שצריכה לגופה ולא  
בענין אחר כלל ואנו מוסיפין לחומרא כר' יהודה ורוב תולדות של מכבה



י קב וְכִסֵּת וְנָחוּשֶׁת. מִכָּה בַּפִּטִּישׁ עָלָיו: וְאִפּוּקִי גְלִימָא  
מְבוּשֶׁת. וּמוֹצִיא מְרֻשּׁוֹת אֱלִיּוֹ: הוֹצֵאָה וְהַכְנֵסָה.  
וּבְרֻשׁוֹת הָרַבִּים דְּכוּוּתָהּ: מִמְּקוֹמוֹ אֶל יְשִׁית:  
מִנָּה מִנָּה מִנָּה כַעֲמִין סְגוּלָה. כָּל מְלָאכֹת פְּעוּלָה. שְׁלִשִּׁים וְתַשְׁעָה  
הַמְּוַדְּבִים:

ק דוֹשׁ לְעֵבֶר וְלִחְפָּא. יִתְבַּרַךְ שְׁמוֹ וְיִתְעַלֶּה: וּבִיּוֹם קָדוֹשׁ  
רַבָּה. אֲחֻלְלוּ בְּסִיד נַעֲלָה: לְסִיִּים אֲבוֹת מְלָאכֹת.  
מִדַּת הוֹ נַעֲרָכוֹת. וְלִגְמוֹר פֶּאֶהָה רַבָּה:  
מִנָּה מִנָּה מִנָּה כַעֲמִין סְגוּלָה. כָּל מְלָאכֹת פְּעוּלָה. שְׁלִשִּׁים וְתַשְׁעָה  
הַמְּשׁוֹלְבִים:

#### פירוש המהרש"ל

אליביה ודוק: מכה בפטיש. פי' כשמכה בפטיש בסוף גמר מלאכה חייב משום מכה בפטיש: אפוקי גלימה מבושת. כדאמר רבי יהודה בפרק כ"ג (ע"ה ב') (האומן) האי מאן דשקיל אפוקי מגלימה בשבת חייב משום מכה בפטיש כו' פי' ראש פליטת החוטין נראין על הכגד לאחר גמר אריגתו: מבושת. פי' גנאי הוא לו למי שלובש בגד בלתי מתוקן: ומוציא מרשות אליו. פירוש מי שהוא בר"ה ומוציא חפץ אליו מרה"י דהוי הוצאה וממילא איפכא הוי הכנסה ולא דוקא דה"ה עומד ברה"י ופשט ידו והוציאו לחוץ דחייב אלא שזהו למיעוטי שאם עומד ברה"ה ומוציא חפץ מרה"י לרה"ה אבל לא עשה הנחה דהיינו אליו אלא חוזר והניחו ברה"י פטור: וברשות הרבים דכוותה. פי' המעביר חפץ ד' אמות ברה"ה הוא כמוציא מרה"י לרה"ה: קידוש רבא. פי' בבקר שנקרא קידוש רבא: באהבה רבה אמר המחבר אם יזכני האל להחל ולגמור אפרש כל המלאכות באריכותיהן ותולדותיהן וסניפיהן וענפיהן להיות נקרא בישראל אהבה

אמר הניני תחבל. השמים מכון שבתך: זאת אויבך תחבל. וזכור שומרי שבתך. המספיק לך הרובין. עד בא עת מסובין: נתנו שבמה לסבל:  
מנה מנה מנה כענין סגולה. כל מלאכות פעולה. שלשים ותשעה המוזהבים:



## זמר למנחה דשבת

### בניגון יום שבת קודש הוא

ש פת קודש ומבורך. בימינה ימים אורך:  
ובשמאלה עושר זרח. ולמעלה חיים אורך:

פי' ביעקב ברכב דר"ה. יחלימה בטינור:  
ותשפיע הטינור. כדוד מן הכנור:

#### פירוש המהרש"ל

ולאמרה בשבת בכרכת אהבה בפרשת ושמרו: המספק. כו' כגון רבי חנינא ורבי דוסא ותביריו: עד בא עת מסובין. דהיינו יום השבת:

בימינה ימים אורך. לישנא דקרא הוא אורך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד (משלי ג' ט"ז). ונאמר אורך חיים למעלה למשכיל (משלי ט"ו כ"ד): כטינור. כסלע: כדוד מן הכנור. פירוש דוד קבל השפע מן

**ל' א** תקפויז את ידי. בכל נפשך ובכל מאודיך:  
ולחשתעשע בסודך. ולא ירום איש בלעדיך:

יבא כל בשר עדיך. אם יש בכם:  
יודע להלחם. אזי חצי לבם:

**מ'** זון שבת סעודות שלש. ועם שהי לחם קלוש:  
ובאיסטניס או חלוש. יספיק לו ענין קלוש:

תרגימא ופירות הלזש. ובי האי טווא:  
לגדולה בשנה. אם יחל בערב רגנה:

#### פירוש המהרש"ל

הצינורות על ידי הכינור והוא על ידי נגינתם: ולחשתעשע בסודך. פיר' זה המזמור נתקן על סעודה שלישית שדרך להרכות בה ריעים לכבוד שבת ושכיח בה שכרות כדאיתא בערובין (ס"א א') ויש בעונותינו שכל מחשבתינו אינה אלא להנאות גרונם ואינם משבחים בגרונם לאל יתברך ולא יהגו בתורת ה' בגרונם ויהיה סעודה זו קלונם ששכחו המשפיע להם כל אלה ועל זה מיוסד זה המזמור להזהיר בדברי תורה: **אם יש בכם. פי'** ראוי ומחוייב שתשתדלו ביניכם אחד לכל הפחות היודע להלחם במלחמתה של תורה ואז השבת חצי לכם כדאיתא בפרק אלו דברים (פסחים ס"ח ב'): **יספיק לו ענין קלוש.** כלומר דבר קטן מספיק: **תרגימא.** פירוש מאחר שפסק ר"ת דסעודה שלישית יוצאים במיני תרגימא כדאיתא בתוספות והם דברים הנעשים מחמשת המינין כעין קפלי"ש ביינין כך פי' הסמ"ג ותוספות פרשו בפרק הישן כגון בשר ודגים שמלפתין בהן את הפת, ורש"י פי' פירות ובשיני קפלוטות. ואף שיש פסקו דבעינן לחם

**ה'** נזהר בשלש סעודות. יצגל מקורות ואורות:  
ויושע בעל ידי לפידות. וישאר מעשר קדוה:

המסיג סודי סודות. שלשה עולמות:  
לעלות ברמות. יבין ויסקל נחמות:

בונה עולמות ומחריבו. צופה ומביט במצבו:  
ברא מנוחה בישובו. לחיות בפרת חובו:

ומרגוע בגלות יון. ובשמצאל האדום:  
ישב וידום. התחולל לוי ודום:

**מ'צות** שבת צורחת. עד מתי עמי נרחת:  
**והנושה** בא לקחת. מדוע האולה פורחת:

#### פירוש המהרש"ל

לסעודה שלישית כאשר פסק ר"י דהשווה הג' סעודות בפסוק דכתיב ביה שלשה פעמים היום ודרשינן ממנו שלשה סעודות: והרמב"ם מצריך אף לחם משנה וכן פסק הרא"ש ועיקר, מכל מקום באיסטניס או אדם חלש מודים כ"ע דיוצא במיני תרגימא ואף בפירות: **לגדולה בשנה.** פירוש שבת הגדול: **בערב רגנה.** פירוש בערב פסח וזו ידוע ומפני מה נקרא רגנה מפני שמרנן בערב הלל והגדה: **בעל ידי לפידות.** זו דבורה: **מעשר ידות.** זו ישראל דכתיב ועוד בה עשירה: **שלשה עולמות.** כמ"ש בסדר השלחן: **בונה עולמות ומחריבו.** קודם בריאת עולם כדאיתא במדרש:

מקיימי שבתים באחת. ומיד נגאלם:

ומושיעים עולים. מה יפיו פעמיה בגלים:

הררי ציון יסעו רנה. והבנות צאנה וראנה:

ולאומים תבינו בינה. מי האללים אנה:

כי לא מלבו עינה. ישראל ערמו:

עונותיהם ערמו. לפרוס קול הרמו:

יחינו אל מיומים. וקיימינו יי בצהרים:

ובקרי ציון ובמחנים. ישב יהודא ואפרים:

עד גפש באו מים. באפר התחפשי:

מאמונת דגון התפלשי. עד יבא יום  
השלישי:

לו הקשבת למצותי. ושב מענה לשיחתי:

כי יאמר לצרותי. אנכי עמכם איומתי:

❧ פירוש המהרש"ל ❧

ברא מנוחה. פי' זה יום השבת: מקיימי שבתים. כו' פי' כל זמן שישאל  
מקיימי שתי שבתות מיד נגאלים כדאיתא פרק כל כתבי: יחינו אל  
מיומים. לישנא דקרא בתרי עשר הוא: התחפשי. פי' התחפשי בעפר  
מפני המאמינים בכ"ס: עד יום השלישי. דהיינו יום הגאולה שלישי

מי בקט רמוס הצרותי. תפלה בלא פיונה:

משא בלי אמונה. שבת בלתי חכמה:

ראה ראיתי את עני. עמי וצעקתו במעונו:

אשר מקרא ירד בני. בבורי ראשית אוני:

שמור שבת לשכר חרוני. בגללי חרותים:

אזהרתי פרותים. אל תפח ירד משבותים:

יגע לך משאלות לפי. ועל במתי ארץ ירביבה:

עשוק לכריסך ולגבך. התענג על יי בטובה:

בטבח ישולם חובך. בהסליכי זהב:

בסופו את זהב. זכה לשלחו זהב:

שבת ראשונה אלמלא סמרי. אימה ולשוז לא סיערו:

ונגדס לא פיערו. ופני אימות לא צהרו:

❧ פירוש המהרש"ל ❧

לעתיד לבא: ישיב מענה. פירוש הקב"ה: משא. פירוש משא ומתן:  
שבת בלתי חכמה. פירוש שאינן נזהרים בהכנת שבת: בגללי חרותים.  
פי' השבת הוא חרות על הלוחות דכתיב ידיו גלילי זהב: ולגבך. פי' אף  
שאמרו רז"ל עשוק לכריסך ושוי לגבך מ"מ גבי שבת צריך להזהר במזון  
לכבד את השבת כמו במלבוש: בטבח. פיר' מעשה דהאי טבח דפרק כל

ובלִקְטָה קָנָא וְשִׁבְרוּ. עֵנִי הַתְּחַלֵּק וְקָבֵא  
עֲמִלָּה. יִפְחַ שְׁמוֹ מִתְּחִלָּה:

לְמָה תֵּשֶׁן וְלֹא תַעֲרֵר. יִשְׁחֹר בִּי יוֹשְׁבֵי  
שָׁעַר.

וְנִגְיָתָם עָלֵי מְנוּעֵר. וְשׁוֹתָה שֶׁכֶר פִּיּוֹ פּוֹעֵר.

וְאֲנִי תַפְלִיתִי בַּעַת רַעְיוֹן יְשׁוּעֵר. אֶסְמוֹר שִׁבְתִּי. כְּאִשּׁוֹ בַת.  
אֲנִי לְבֵית נָוֶת:

יְהֵא חֲלָה בַּשֶּׁבֶת מְכַנְּסִי. אֲנִשִּׁי טְבִירָא  
וְהַדְרִים בְּגִיא. וּמוֹנָאֵי שִׁבְתִּי בְּדַת עֲמוּסִי.

בְּצַפּוֹרִי אָמַר רַבִּי יוֹסִי אֲשֶׁרִי. מְקִימִי וְעוֹשִׂי.

תַּעֲרֵר בְּשַׁחַר. הַמְּקַדִּים וּמֵאַחֵר בַּשֶּׁבֶת יְיָ בָּחַר:

טוֹב לֵב שִׁמְחָה בְּמִשְׁתֵּה תְּמִיד. אוֹ מוֹסְפֵּעַ  
בְּנִבְסִים וְאִמִּיד:

בְּשָׁר וְדָגִים עָלֵי צְמִיד.

❧ פִּירוּשׁ הַמַּהֲרֵש"ל ❧

כתבי: מחלק. פיר' מחלק לעולם הבא: ואני תפילתי כו' כמו שדרשו  
רז"ל על ישראל שהם עומדים בשבת ממשחה שמחתם ורצים לבית אלהינו  
להתפלל תפלת מנחה: כאישון בת עין. לבית נות הוא בית מקדש:  
בטבריא. פיר' שעומדת בבקעה וכציפורי עומדת בהר: בדת עמוסי. פי'

מַה יַעֲשֶׂה וְיִשְׁנָה מִמִּידָתוֹ. שֶׁל חוֹל וְחֻמְרֵי:  
לֹאֵב לְתַאֲבוֹ אוֹ דָרֵךְ רַעְיוֹן. יָנוּס אֲנִי וְדַאֲבוֹ:

חֲזָקוֹ וְאִמְצֵי הַשְׂדֵּמוֹנִים. בְּרֹאוֹתָם עוֹסְקִים  
וְשׁוֹנִים:

זוּגֵי זוּגֵי מִדְּרַבּוֹנִים. הִנֵּה עֵינֵי מִיּוֹנִים.

לֹא תַחֲלִלֵי דַת מִפְּעוֹנִים.

קִבְּרֵאוֹ מִבֵּית הָאֲדָר מַעֲדָנִים. כָּלִי מַעֲרֵר לְמִנְחָה בְּמוֹ  
לִיזְרֵר:



## למוצאי שבת

### בניגון של במוצאי יום מנוחה

זה המזמור הותקן במקום התחינה הכתוב בטור א"ח שיסדה רב  
עמרם שטוב לאומרה במוצאי שבת וכל תוכן של אותה תחנה  
כלולות בס"י זה למי שמעיין בה גם החשבעות כלולים בתוכה:

❧ פִּירוּשׁ הַמַּהֲרֵש"ל ❧

ישראל העמוסים מיני בטן: מה יעשה וישנה ממידתו. כדאיתא בפרק  
כל כתבי (שבת קי"ט א') אמרו ליה בני רב אבא לרב פפא כגון אנן  
דשכיח לן בשרא וחמרא במאי נשנה, א"ל אי רגילין לאקדומי תאחרו ואי  
רגילין לאחרו אקדימו: זווגי זווגי מדרבוננים. כדאיתא לשם מהדר אווגי  
זווגי מדרבנן א"ל במטותא מינייכו שלא תחללוהו:

א' לַהּ הַמֶּלֶכָה מֵאֵת הַמֶּלֶךְ. אֲשֶׁר אִין בְּמִוֶּה בַּמֶּלֶךְ:  
 יָדִיהָ וּבִפִּיהָ תִּמְכּוּ פֶלֶךְ. מַעֲלֵת אֲרוּכָה  
 לְשׁוֹכְנֵי פֶלֶךְ:

ב' הַפְּרִידָה מִבְּנֵי אָדָם. חֵיל אָחֻז וְאֶזְלָה יָדָם:  
 צַעְקוּ בָּא שׁוֹדְדִים. אֲנֵי הַלֵּךְ עוֹרְדִים:

ג' סִימּוֹ סֵדֶר קְדוּשָׁה. וְאִין מִי עוֹד בִּבְנוּשָׁא:  
 וּמִלֵּאד רֹחַ צוֹעֵק חוּשָׁה. אִין לְכַלְמָה  
 וְאִין לְבוּשָׁה:

ד' עֵ אֵתָה יִשְׂרָאֵל מִה' יִי אֱלֹהֵיךָ שׁוֹאֵל:  
 מַעֲמֶה מִי אֵם לִקְרֹאת הָאֵל. מִתְחַלֵּל  
 שְׁבוּעַ הָרָאֵל:

#### ❖ פירוש המהרש"ל ❖

אלוה המלכה. פי' אלוה אותה בשירות ובתשכחות: מאת המלך. פי' זהו הקדוש ברוך הוא: ידיה ובפיה תמכו פלך. לישנא דקרא הוא ודרך משל הוא לרוב מעלת המלכה כמו שאמר שלמה על בת-שבע אמו והוא גם כן רמז לשבת שאינה צריכה לבריות אלא אדרבא מחזקת את בעלה ומקיימה ממנה זוכו כאשר מצינו בכמה מקומות שנתעשרו מקיימי שבת ושומריה כהלכתה וגם ארז"ל בהוצאות שבת וימים טובים שאם מוסיף מוסיפין לו (עיין שבת קי"ח): מעלה ארוכה. פי' כל זמן משך השבת לא ידונו הרשעים בגיהנם: בהפרידה מבני אדם. פי' כשהשבת נפרד מבני אדם אז אחז אותה חיל ורעדה כששומעין מהמלאך הממונה על הגשמות ששמו רוח שמכריז ישראל סיימו קדושה חזרו לגיהנם אז צעקו המתים שבא שודדם: ואין מי עוד בכנושא כו'. פירוש כל זמן שלא

ה' פִּירָה נַפְשִׁיךָ וְשִׁמּוֹר. לְהַצִּילֶךָ מַעֲוָקָה קַמּוֹר:  
 לְהַחֲזִיקֶךָ בְּרִית הַמּוֹר. סוֹד יִי לִירֵאָיו  
 אֲמוֹר:

ו' גַּר אֲבוּקָה לְהֵאֵירָה. הַבֵּת טוֹפֵרָא לְהַפִּירָה:  
 וּבְתִנּוֹת עוֹר לְהֵאֵירָה. אֲרוּכָת שִׁבְת  
 לְהַפִּירָה:

ז' בּוֹר וְתִבְדֵּל עַל הַיָּם. וְהַחֲבִיבָה תִּפְרַם מֵאִין:  
 וְאֵין תִּקְרָא שְׁמוֹ שֵׁן. מִי תִרְאֶה עֵין בְּעֵין:

ח' דָּה וּמִבְרָה וְתִלְלָה. בְּנוֹעַם עֵם בֵּית נֹוֹה:  
 שְׁלָחוּ פְרוּסָה בְּמִטּוֹה. וְאֵת שְׁהֲנוֹת בְּבֵר  
 רָוֹה:

#### ❖ פירוש המהרש"ל ❖

סיימו אחרונה שבקהלות ישראל סדר קדושה של וכו' לציון אינם נידונין לפי שממתינה עד שסיימו כולן אז כשאין עוד בכנושא חזר הדין לתחילתו: מעוקה קמור. הוא הגיהנם שהוא מכוסה רק פיה פתוח: בריח המור. הן בשמים שמריחין בהן במ"ש והיא מחזקת להציל הגוף מריח היוצא מהגיהנם בתחלת שריפת הגוף והגשמות: סוד ה'. פי' למבינים סוד זה: ובתננות עור להעירה. פי' כשמביט האדם בצפרנים אז אותה ההבטה מעוררת האדם לזכור בכתנות אדם הראשון בית הכתנות - שהזכירה באה ג"כ לאדם הראשון מארוכת שבת שהיא הצילה עליו שלא כלה ונעשה לו כתנות זה מצד ההרכבה ויש לו סוד: והחכמה. פי' שהיין רמז לחכמה: תקרא שמו קין. ע"ד שאמרה חוה קניתי איש את ה' (בראשית ד' א') כי החכמה תהיה קניה בלבך ואז תזכה לראות השכינה ע"ד עיניך יחזו

ט וב אחוז גם בזה. פי בו חזו בפתיחה:

למה זה ועל מה זה. והבועט דבר יי בזה:

י פקוד ועלה וברא. מעשה שבת ערבי:

במספר דברי הנביא. הנקרא אליהו  
השבי:

כ בוד שבת גיני ימליץ. חטא ופסע מעלי חלליץ:

ובעוברי דת שחוק אליץ. פי במצות האל  
אחליץ:

ל שלום החל עלינו. ימים הבאים לקראתנו:

ששון ושמחה בהם תשמיענו. ובתורתך  
הביטנו ולמדנו:

❖ פירוש המהרש"ל ❖

מוריך (ישעי) פרק ל' פסוק כ'): ואף הגוף כבר רווח. פי' ששבע כבר מסעודות שבת מ"מ תלווה את המלכה בסעודה קטנה ויהי השלחן פרוס וכדאמרינן בפרק כל כתבי (שבת קי"ט ב') לעולם יסדר אדם שלחנו במוצאי שבת אעפ"י שאינו צריך כו' ומצוה גדולה היא - ראייה ממעשה דאיתרע לר' אבהו בעיגלא מילחא כו': יופקד ויעלה כו'. פי' לפי שאיתא במדרש שאליהו חזור כל מוצאי שבת על פתחיהן של ישראל וכותב זכות של אותן ששמרו השבת וכבדוהו כל אחד ואחד לפי מעלתו וע"כ אמרי אליהו זכור לטוב: ומעשה שבת ערבי. פי' השבת נעשה ערב כדאיתא במדרש כשחטא אדם נעשה שבת ערב קבלן בעדו שהוא ובניו ישמרו השבת: ובעוברי דת כו'. פי' אשחוק לעתים בכל אותם שהיו מלוננים עלי כשהיו רואין שהייתי נוהר בשבת לכבדו ולא לחללו אף בשעת

מ שביע אבא עליך שר פותא. מיני חסר לבא טפשותא:

ותפילה על טורא רמותא. בשמא עילאה  
שמא קדישתא:

נ ורא על כל חשמלא. ופעולתו על ידי טאלא:

ורצו אל להעל תעלה. הוא יפקוד בעבא  
מעלה:

ס גולה לכל עמו. דוד מסביל ויי עמו:

נמצא חו בשמו. בעיני יי מיל קומיו:

ע וזי ומעודי ומנוסי. אטר בלב חוסי:

יי מנת חלקי ובוסי. תבוא גורלי אל ניסי:

פ דה אלהים את ישראל. מביל צרה ומחא נואל:

קול מבשר מפוטיאל. זרע קודש יעבר  
גואל:

❖ פירוש המהרש"ל ❖

החורבן: פותא. פי' שר השכחה ופעולה פי' שאלה רצה לומר שהוא דברי המחבר והתנצלו שלא הזכיר המלאכים הנוכרים בתחינות כמ"ש הטור לפי שכל פעולתן אינן מעצמן אלא על ידי שאלה מהשי"ת - וא"כ טוב למנוע שלא לזכור שמות המלאכים דשמא לא יבין בקריאתן כראוי ולתלות המבוקש ההוא בהשי"ת ואם יעלה שועתו לפניו וירצה בו אז יגזור ויפקוד בצבא מעלה למלאות שאלות המבוקש: ומחא נואל. כלומר תמחה חטאת על דרך אשר נאלנו ואשר חטאנו (במדבר י"ב י"א): מפוטיאל. הוא אליהו שבא מיתרו וממשפחת הכהנים שהם זרע קודש:

ז' זה ישועה לבית יעקב. ואם זוכרי שמך יקוב:  
זה המישור לעקוב. הדיו את החר יקוב:

ק נאיתיני מלכות הטר. ולא תעלה קנאת חסר:  
על לפני מי אם מוסר. ולב טוב מתיר  
ואוסר:

ר מ נשא אל יעבדו. ואל יטשו ואל יבלימו:  
ואל יחפרנו בעלמינו. ועם הצדיקים נפטר  
ימינו:

ש שו ושמחה לנו ישמיע. ואבל ויגז מאתנו יגיע:  
בסודת נאולה תשבי יגיע. וקול שופר  
לפני יריע:

ת סלח מבשר לטה פזורה. בעל שער ועור אזורה:  
תריח עניה. סוערה. קומי אורי מי בא  
אורה:

#### פירוש המהרש"ל

יעבור גואל. פי' שהוא יקדים למשיח, והוא לשון ויעבור את הכושי  
(ש"ב כ"ח כ"ג) ובלשון חז"ל (עיין ברכות ל"ט א') כל הברכות עובר  
לעשייתן: ואם זוכר כו'. הן האומות העולם המברכין את השם תמיד:  
קנאת חסר. פי' מה שהאדם בחוסר ורואה שיש לחבירו ומקנאהו וזהו  
קנאה שאסרה תורה ומגונה מכל המידות, אבל מותר לקנא את חבירו  
במוסר ויראת השם בלב טוב שנתן לו השי"ת שכל להשכיל ולהבין שיוכל  
להתיר המותר ולאסור האסור: בעל שער. הוא אליהו הנביא ז"ל:

ט אלי שלום אהבתי.  
ל קבץ אותי מארבע נדודי:  
מ לבד יבא לך לחושיעה.  
ה רימי קולה במחוללך ותעפיה:



סר זה חוסר על כל המעשים הנזכרות בגמרא שארע לאליהו ז"ל חז  
מועלים לזכרו:

א לךו אליהו פדה משכנו. ובסא דוד יכו:  
ב אמי הנה לספר. כל מעשיו באמרי ספר: הדולג בעופר.  
לעם ההחפשי באפר. מי בריתי לא הפר:  
אליהו אליהו פדה משכנו. ובסא דוד יכו:

ג דולג מעשה חייא. דמו להביא תחילה: ונדרה ברחמייה.  
ללא בא עת מחייה. וסבל איש חייא.  
אליהו אליהו פדה משכנו. ובסא דוד יכו:

#### פירוש המהרש"ל

גדולה מעשה חייא. פי' הוא מעשה של ר' חייא ובניו שגילה להם אליהו  
הסוד ובקשו להביא משיח בתפילתם: ללא בא עת מחייה. לשון מחה  
תמחה (דברים כ"ה י"ז) פי' מחיית עמלק שאז יתקדש השם ויתמלא  
ועדיין אותו העת לא הגיע: וסבול איש חייא. הוא אליהו ז"ל שעדיין

ד' ורש טוב לכל עמו. עושה שלום מפרומו: מתהפך  
פרומו. בקלסתר פנים ורומי: ונתפסיס קדוש בזעמו:  
אלהו אלהו אלהו פדה מסבון. ובסא דוד יכו:

ה' זה מחזיר אתפוחי. להשיב להם ארוחי: חסירי מוחי.  
לא בקשו להם רוחי. מאנו להחזיר שבחי:  
אלהו אלהו אלהו פדה מסבון. ובסא דוד יכו:

ו' הנה לעבר ולחבא. מורה דרך באבא: מחזיר ומנבא.  
את נסתור ומחבא. ופסק אלהו רבא:  
אלהו אלהו אלהו פדה מסבון. ובסא דוד יכו:

ז' מן רב כהנא לדקליה. אתא מטרוניתא לשבליה.  
אתפריק במיליה. נפק מאיגרא לבליה. אתא אלהו  
רבליה:

אלהו אלהו אלהו פדה מסבון. ובסא דוד יכו:

#### ❦ פירוש המהרש"ל ❦

חי דמחזרה כשחין פלטי דנורא על שגילה רוי עלין (עין בבא מציעא  
פ"ה ב'): עושה שלום כו'. פי' אלהו ז"ל היה מתהפך עצמו כדמות  
קלסתר רבי חייא כדי לפייס את רבינו הקדוש כדאיתא בירושלמי והמעשה  
ירוע: היה מחזר אתפוחי. פי' מעשה דאלהו ז"ל שהיה מחזר לתפוחי  
ירושלים והיה מלמד להם לומר שמע ישראל ולא רצו והוכיחו הע"א  
מחיקה כו' והוא ידוע: ואף נסתור ומחבא. והו מעשה דרב ענן עם אלהו  
שפסק ללמוד עמו ספר אלהו רבא: רב כהנא. דתבעיה ההיא מטרוניתא

ח' בימא משיב שיחא. מדוע מעכב משיחא: איקעלו  
בשיחה. בתולות בלא קיחה. בנהרדעי ביומא דסליחה:  
אלהו אלהו אלהו פדה מסבון. ובסא דוד יכו:

ט' הור עמד בקבורה. והורה גזירה גמורה. ופסק סדורה.  
ודבריה לרבה בחבורה. לנו ערו דנהורא:  
אלהו אלהו אלהו פדה מסבון. ובסא דוד יכו:

י' ידע נפש חסידים. מאו דספי וקדים. מכל נזידים. אילו  
הו חסידים. מתרי זוגים אחודים:  
אלהו אלהו אלהו פדה מסבון. ובסא דוד יכו:

כ' אח נגש בצרה. לקשיגרא ארמ נבא. ופסקא לפרא.  
ואסחיד בבעל זרה. דנגדיה אדבר סרה.  
אלהו אלהו אלהו פדה מסבון. ובסא דוד יכו:

#### ❦ פירוש המהרש"ל ❦

לדבר עבירה והוא ידוע: חבימא משיב שיחא. פי' אלהו השיב בחכמה  
לרב יהורא אתוה רב שילא חסיד שהיה מתמיה נגדו תמיד על מה  
שמעכב מלך המשיח וא"ל בנהרדעי איבעלו כמה בתולות בליל צומא  
רבא: טהר עמד בקבורה. מעשה רבבה בר אבוא דאשכחיה לאלהו ז"ל  
שעמד בבית הקברות ושאל ממנו אי מסדרין לבע"ח ויליף ליה מג"ש  
שמסדרין ואח"כ הוליכו עמו לג"ע: ידע נפש חסידים. עובדא דהנהו  
תרי חסידי אבוא בר איהי ובנימין בר איהי חד ספי לעברי מכל מין ומין  
חד ספי מחד מין, מאן דספי מכל מין ומין משתעי אלהו בהדי כו'. וכן  
רב מרי ורב פינחס בני דרב חסדא דחד ספי וקדי' וחד ספי, ומאח' מאן  
דקדי' משתעי אלהו בהדיה וזהו השרידי: מתרי זוגים אחודים. שאחד



לֹא תִרְדִּי בְרֶסֶד. וְלֹא תַחֲטִיִּא בְבוֹסֶה. וְגַם בְּבִעְסָה. אֵת  
בְּבֹא לְחֶסֶד. וְלֹא תַחֲטִיִּא בְעוֹשָׂה:

אלהו אלהו אלהו פרה משכון. ובסא דוד יכו:

מִן רֶבֶד הַיָּדָה וְלַמֶּדָּה. מִמַּעוֹז בֵּית יְעוֹדָה. מִגִּלְהָ סוּדָה.  
נִימָא מִנָּא בְקַמִּידָה. וְיָכִיב נָפֶל מְרֹוב הַיָּדָה:

אלהו אלהו אלהו פרה משכון. ובסא דוד יכו:

בְּ חוּם שׁוֹלַח מַעַם זֹו בְּעֶפֶר הַחֲלִיפוֹ פְּזוֹ עֵנָה גַם זֹו. לְטוֹבָה  
מִפְּרוּם חַזוֹ וְהוֹרִידוֹ אֱלִיהוֹ לְמַעוֹזוֹ:

אלהו אלהו אלהו פרה משכון. ובסא דוד יכו:

### פירוש המהרש"ל

קדים וספי ואחד ספי מכל דנזירי לקטיגורא: אתא גברא כו'. פי' שבא  
אדם רשע והוציאו לרב שילה ממקומו מבית המדרש חוצה ר"ל הזמינו  
לבית המלך והגי' שהלקוהו רב שילה על שבעל טמאה ואתא אליהו ז"ל  
והעיר עליו שבעל חמורית ומ"ה הלקוהו לפי שעשה דבר טרה ויבא  
בשלום: אף בבא להסך. פי' אפילו ארב' תוכחה באיש שבא להסך ר"ל  
לעשות דבר מכוער בעיני המקום - אפ"ה לא תכעוס שמא תביישנו יותר  
מהראוי, ועל זה הזהיר אליהו ז"ל לרב יהודה אחוה דרב שילה חסידא  
לא תרתח ולא תחטיא ולא תרדי דלא תחטא - ר"ל לרות עצמך בשכרות:  
נימא מנא בקמידה. מעשה דפלגש בגבעה דפליגי בה ר' יונתן ור' אביתר  
ואשכחיה ר' אביתר לאלהיו וגילה לו הקב"ה דעסוק בער' פלגש בגבעה  
- ואמר יונתן בני אמר כך ורב אביתר בני אמר כך כו'. נחום שולח מעם  
זו. פי' מעשה בנחום איש גם זו ששולח בשליחות של ישראל הנקרא עם

סֶקֶר רַבִּי יוֹסִי בְּחוֹרְבָנוֹת. קוֹל שְׁמַעְתִּי מִיּוֹנֹת. הוֹסֵלֶשׁוּ  
הָעוֹנֹת. וְאֵת בְּפָנִים שׁוֹנוֹת. מְקוֹנֵנוּ עַל רֹוב עוֹנוֹת:

אלהו אלהו אלהו פרה משכון. ובסא דוד יכו:

עַל מְדוֹ חֲכָמִים בְּקִשׁוֹרָה. עַל אֲרִי שְׁבַחְבוּרָה: קַמְחִיד  
בְּנַחוּרָא. נַצְחוֹנִי בְּנִי בְּשׁוּרָה: הוֹרִיעַ מְבַשֵּׁר בְּשׁוּרָה:

אלהו אלהו אלהו פרה משכון. ובסא דוד יכו:

פִּי וְרִתָּא דְתִיבְנָא חֵב לִי. קָרָא אַבְבָּא מִסְּפִילִי. שָׁמַע רִישׁ  
גָּלִי. גַם סָמַח אֶשֶׁת חָלִי: הֲלֵא יֵשׁ תַּקְוָה לְאַלִּי:

אלהו אלהו אלהו פרה משכון. ובסא דוד יכו:

יְיָ דָּקָה גְּרוּלָה מְלֻשְׁעָר. תַּגִּיל מִפְּנוֹת רִצְעָר: יוֹכִיחַ בֵּית  
שַׁעַר. עָשָׂה מַעֲשֶׂה נֶעֱר: קָצַף עוֹלָה בְּסַעַר:

אלהו אלהו אלהו פרה משכון. ובסא דוד יכו:

### פירוש המהרש"ל

זו והמעשה ידוע: סקר רבי יוסי בחורבנות. פי' הביט והשגיח בחורבנות  
של ירושלם וכההוא מעשה שנכנס בחורבנות מחורכות ירושלים להתפלל  
(ברכות ג' א') ופגע בו אליהו ז"ל והוא ידוע: על ארי שבחבורה. הוא  
מעשה דרבי אליעזר בן הורקנוס בתנור של עכנאי (עיין בבא מציעא ג"ט  
כו') שנידחו ובא אליהו ז"ל והוריע שהקב"ה אמר נצחוני בני כו': פורתא  
דתיבנא. כו' אידמא לאלהיו ז"ל כאינשא וקא קרי אבבא ואמר הבו לי  
פורתא תבנא דאתי לידי אשתי ולת מידי לאגניא, אמר ר' עקיבא חזי  
גברא דאפילו תבנא לא אית ליה: יוכיח בית שער. דההוא חסיד שעשה  
בית שער ולא רצה אליהו ז"ל להגלות לו עוד, ואמר שבת חילל. היה  
ביתו פתוחה לעניים ועכשיו שעשה בית שער לצרכו לא יוכלו העניים

ק פרו רבי יוסי דרש. אאבי רבב ופרש: שער ושלש.  
נביא רבב דרש: קצת תלוא ודרש:

אלהו אלהו אלהו פרה מסבון. וכסא דוד יסון:

ר פי ישמעאל תפס גבני. פגע ביה הנביא: הנקרא אבי.  
שמע נא לקול גיבי: ערץ ללוחמי וטובי:

אלהו אלהו אלהו פרה מסבון. וכסא דוד יסון:

ט ב שמעתא דאית אמרה. בפניא דשפתיא דנביא:  
בפומבדיתא בסורא. פורא אלהו אמרה: למעלה  
מתחומין עשרה:

אלהו אלהו אלהו פרה מסבון. וכסא דוד יסון:

ת אב מרבנן עורבא. ברבי חייא מרב חיבא: להסתכל  
בזורבא. בעיני אתא חורבא: דמחא ביה איש עורבא:  
אלהו אלהו אלהו פרה מסבון. וכסא דוד יסון:

פ פירוש המהרש"ל

להכנס בביתו כו': קפדן רבי יוסי דרש כו'. פי' מעשה בר' יוסי שהיה  
דורש שאליהו ז"ל קפדן היה והיינו עקר ושרש נביא הבעל של אחאב  
שהיה רוצח שהרג לגבות הזורעלי וירש כרמו ועל זה נענש אליהו ז"ל  
על שאמר קנא קנאתי כו' (מלכים א' י"ט י'): הנקרא אבי. זה אליהו  
ז"ל שקראו אלישע אבי אבי וגו' (מלכים ב' ב' י"ב) והמעשה ידוע: שב  
שמעתא כו'. ארו"ל שב שמעתא דאית אמר בצפר' בשבתא קמיה  
דרב חסדא ובפניא בשבתא קמיה דרבא בפומבדיתא מאן אמרה לאו אליהו  
אמרה, אלמא דתחומין למעלה מעשרה. ואף דדחי למודא ואמר דלמא  
יוסף שירא אמרה מ"מ סתמא דלמודה ניחא לאוקמיה בהכי: תאב מרבנן

ש לית רבי יהודה מסנא. רגעא אינא פפנא: אוהיר ימינא  
אם תשלית לאחרינא. לעלמא ליה אחרבנא:

אלהו אלהו אלהו פרה מסבון. וכסא דוד יסון:

ל קשה בארז צפה. מקורים עליו ועפה: בסערה וטופה.  
דבררים רדחו ונפח: עד דרביה וטופה:

אלהו אלהו אלהו פרה מסבון. וכסא דוד יסון:

מ סים מסנא אוכמא. לא רמא חוט בגלימא: הוא פר  
עלמא. גילה אלהו מפרומו: לרב ברוקא דחומי:

אלהו אלהו אלהו פרה מסבון. וכסא דוד יסון:

ה ורע אלהו לרב יהודא. לטא בן מעיל אפודה: חוד  
לך חידה. פה יובלות המידה: לבלות עיל ואידה:

אלהו אלהו אלהו פרה מסבון. וכסא דוד יסון:

פ פירוש המהרש"ל

עורבא כו'. פי' תלמיד אחד היה מתאוה להסתכל בר' חייא מרוב חיבה  
וחשק ובא אליהו הנקרא איש עורבא לפי שכלכלהו עורבים ומטה בעיניא  
לפי שלא היה זוכה להסתכל בו כ"כ בקרוב. אוהיר ימינא. פי' אוהיר  
אליהו ז"ל שהיה משבט בנימין ומבני בניו של רחל ומעשה דר' יהודה  
ידוע: לקשה כארו כו'. שהיה אליהו ז"ל דרש אל תהי קשה כארו כו':  
מסיים מסנא אוכמא. מעשה ברכ ברוקא דחזיהא לההוא גברא שהיה  
לו ברגליו מנעלים שחורים לפי שהיה מתאבל על ירושלים ולא הוי ליה  
חוטין של תכלת בבגדו כדי שלא יכירו ליה בין האומות וא"ל אליהו ז"ל  
שהוא בן עולם הבא: הודיע ג"א אליהו לרב יהודא: איש יתבשר וחסד'  
חוד לך חידה פה יובלות המידה לבא בן מעיל אפודה: בן מעיל אפודא.

ה וצאו לבו פרטא. אדמא לבעל עיטא: רימז חרטא.  
איתרחיש. גיטא זוטא: ושרייה לבעל קטטה:

אליהו אליהו אליהו פרה מסבון. ובסא דוד יסון:

ק ם אפיתחא דמערתא. להודיע לבר יוחאי בסורתא:  
פוק מבי אסירתא. לגבי מרומי קרתא: מית קיסר ובטל  
גזירתא:

אליהו אליהו אליהו פרה מסבון. ובסא דוד יסון:

ט וטפת נטלה וגעה. למה פאה הגיעה. נענש בגעעה.  
בקירוב קטר וריעה. ענה אליהו פהגעעה.

אליהו אליהו אליהו פרה מסבון. ובסא דוד יסון:

#### פירוש המהרש"ל

הוא משיח בן דוד שהוא חגור במעיל אפודה: והמעשה ידוע: לכלות  
עול ואידה. פסוק הוא באיוב הלא איד לעול ורצה לומר שאז יכלה  
מישראל העול ואיד: בן פרטא. הוא עובדא דר"א בן פרטא בריש ע"א:  
אידמא לבעל עיטא. פי' נדמה אליהו אליו כאלו היה אחד מן האנשים  
היוצאים מחשובי ארמאי והיה מרמוז להם שילבשו חרטה על מה שבאו  
לאבדו מאחר שכבר הרגישו בניסים שנעשו לו ובסוף נעשה לו נס קטן  
בערך הראשונות שהוא קצת בטבע ששלחו אותו בשליחות אל הקיסר ואז  
השליך אליהו לאותו בעל קטטה שבא להעיד עליו: קם אפיתחא דמערתא.  
זה אליהו ז"ל וקאי אפיתחא דמערתא של רשב"י ואמר מאן מידע לרשב"י  
שמת הקיסר ובטיל גזירה: טוטפת נטלה וגעה. מעשה דבי אליהו בפ"ק  
דשבת (י"ג ב') בההוא חסיד שמת בחצי ימיו ואשתו נטלה וצעקה כו'.

נ ברא סוד העליון גילה. בראשכחיה בר שלח. מפומיה  
דכולא. אמר שמערתא מילה. בר משמו חילה.

אליהו אליהו אליהו פרה מסבון. ובסא דוד יסון:

ל דמותו השב גביאנו. מתי יבא משיחנו. בסורתא  
אדונינו. אם נחזור מעונינו. היום ומחר בימינו.

אליהו אליהו אליהו פרה מסבון. ובסא דוד יסון:



## בנגון של אדיר איום ונורא

ש ויעתי השמים השמע. סהת מי קול ברפה נשמע:  
י' שמע אל קולי. צבאות שלח גאלי:

#### פירוש המהרש"ל

מפומיה דכולא. פי' אליהו ז"ל שגילה לרבא בר רב שילא שהקב"ה  
אומר ומזכיר הלכה בשם כל חכמים חוץ מר' מאיר (עיין חגיגה ט"ו ב')  
ששמו ר' נחמיה ונקרא ר' מאיר לפי שמאיר בהלכה (עירובין י"ג ב') וזהו  
הילה בלשון הפסוק בהלו נרו (איוב כ"ט ג') והטעם מפני שלמד תורה  
מאחר: לדמותו השב גביאנו. פי' אליהו ז"ל השיב לריב"ל אפתחא  
דמערתא דריב"ל וא"ל כשירצה אדונינו כו' ופעם אחרת מצאו אפיתחא  
דמערתא דרבי שמעון בן יוחי וא"ל שייליה לירידה כו' עד שא"ל היום  
אבא ר"ל היום ומחר מתי שתשמעו בקול (עיין ילקוט שמעוני תהלים  
רמז תנ"ב):

ל מעונה תחיתני תעלה. לית ולפני בסאך תחלה:

י אל נא רפא נא לי. צבאות שלח גאלי:

כ בוז לשבתי תמבלה. מלח העצמות מלחבלה:

י אזון את פילולי. צבאות שלח גאלי:

ה נוטע און הלא ישמע. הא י הודיע עין לא יבין רמיע:

י שלח ומחל לנואלי. צבאות שלח גאלי:

ה נחבב מנוותי הדרבני. ביה תחוב לפי הדרבני:

י אל תמוה גודלי. צבאות שלח גאלי:

ה פשי מתונה ולפה. נח אחוזני מרשעים ולעפה:

י ברך את חלי. צבאות שלח גאלי:

ה ה נאוו על החרים. מנח רגלי מבשרי בעופרים:

י יפו פעמיה בנעלי. צבאות שלח גאלי:

ה הרים יפצחו ריפה. הו בעת עיתה אחישנה:

י מי מנוחות יחלני. צבאות שלח גאלי:

ה מי ושמחי וחלי. יו י צבאות בנעלי:

י בנעמים נפל חבלי. צבאות שלח גאלי:

י הו רואה משמאל. יו המצפה לביאת גאלי:

י העילמי מכל נגע וחלי. צבאות שלח גאלי:

אל גדול ונורא. או לטולם בשם יקרא:

י בוכבי וחדר ממסילה. צבאות שלח גאלי:

לו עמי שומע לי. לש און ישמע מחבלי:

י ימלא את סאלי. צבאות שלח גאלי:

רחוק מרשעים ושועה. יו מנע מאתם מרגוע:

י משם אורה לי. צבאות שלח גאלי:

יום נקם לפי ראה. יו ושנת גאולה פאה:

י שדי נחבב בחמלי. צבאות שלח גאלי:

אז אראה ונחרתי. אז את י והאמרתי:

י נחבב לאל אלי. צבאות שלח גאלי:

ה אלי ואנחני. אז אחזה בנעם ואחזה:

י אל מחוללי. צבאות שלח גאלי:

לאזי אנים ענמה ירפה. לא ירפה לרוב מארפה:

י תרפה בעם בנבולי. צבאות שלח גאלי:

היה יי יְשִׁמֶעַ. ה' אֵל קִבֵּץ הָאֲדָרִי יִימֵעַ:

יְיָ הַיְשִׁיעַ אֹרֶךְ סְבִלִי. צְבָאוֹת סֶלַח גְּרָאִלִי:

הַמְקִרָא יי יִדְרֹגְנוּ. ה' בְּמִשְׁפָּט וּבִצְדָקָה יִנְאָלֵנוּ:

יְיָ בְּנֶזֶם זָהָב וְחָלִי. צְבָאוֹת סֶלַח גְּרָאִלִי:

שֶׁר הַמְסִיס וְנִסְתָּא פָּנִים. שׁוּבוּ הָעֲלִיזוּ לְגִיאֵינֵם:

יְיָ יִסְבֵּץ אֶת כָּל קָהָלִי. צְבָאוֹת סֶלַח גְּרָאִלִי:

יִבְשֶׁע אֹרֵינִי בְּשֶׁחַר. אֵב וְאֶרֶבָּה תִּנְחַם מִלְּהוֹאֲחֵר:

יְיָ הַיְשִׁיעַ אֹרֶךְ סְבִלִי. צְבָאוֹת סֶלַח גְּרָאִלִי:

יִדְרֹגָה יַעֲשֶׂה לַעֲמִי. ה' וְאֵת יְרוּשָׁלַיִם הַתְּנַחֲמִי:

יְיָ לְבִינֹר הַפֹּדֶה אֶבְלִי. צְבָאוֹת סֶלַח גְּרָאִלִי:

חַיִּים שָׂאֵל וְנֵם. ה' נָתַתְּ לוֹ בְּפִעֵם:

יְיָ חוֹשֶׁה לְנַאֲלִי. צְבָאוֹת סֶלַח גְּרָאִלִי:

קוֹלִי אֶעֱזֹר וְאֶחֱזֹק. ה' בִּי רֵם אֶקְרָא וְאֶתְחַזֵּק:

יְיָ נִרְבֵּת בִּי רִנָּה זָא לִי. צְבָאוֹת סֶלַח גְּרָאִלִי:

קְדוּשַׁת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. ה' לַעֲם יי אֱלֹהֵי:

יְיָ אֵשׁ לֹא אֶתָּה מִי לִי. צְבָאוֹת סֶלַח גְּרָאִלִי:



אֲדַלֵּג כְּאִילִים וּכְצִבְאוֹת לִיתֵן שְׂבָחוֹת וְהוֹדָאוֹת. אֵל אֱלֹהֵי הַצְבָּאוֹת  
שְׁחֻקְנִי וְאֶמְצְנִי לְהַתְחִיל וּלְסַיֵּם בְּרַכַּת הַמְּזוֹן וְזִמְרוֹת בָּאוֹת. זר  
לְרֹאשׁוֹ מִזְבָּחוֹת: פה וַיִּנְיִעֵינָה יוֹם ב' שִׁשָּׁה יָמִים לַחֹדֶשׁ אֵב הַסִּטְמָג:

אֱלֹהֵינוּ הַנְּבִיא אֱלֹהֵינוּ הַנְּבִיא אֱלֹהֵינוּ הַנְּבִיא  
בְּמִתְחִילָה יִבָּא אֵלֵינוּ עִם מְשִׁיחַ בֶּן דָּוִד.

אֵשׁ אֶשֶׁר קָנָה לָשֵׁם הָאֵל. אֵשׁ בּוֹסֵר סָלוֹם עַל יְד  
יְהוֹדֵינָאֵל. אֵשׁ גַּם יִנְכַּסֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

אֱלֹהֵינוּ:

אֵשׁ הַזֹּרוֹת שָׂנִים עֶשֶׂר רָאוּ עֵינֵינוּ. אֵשׁ הַמְקִרָא בַּעַל סֶעַר  
בְּסִימְנֵינוּ. אֵשׁ וְאֶזְזֵר עוֹר אֶזְזֵר בְּמִתְחִילָה.

אֱלֹהֵינוּ:

אֵשׁ זַעַם עַל עוֹבְדֵי חַמְּנִים. אֵשׁ חֵם וְנִשְׁפֵּעַ מִדְּיוֹת נִשְׁמִי  
מִעוֹנִים. אֵשׁ טַל וּמִטֵּר עֲזָר סָלוֹם שָׂנִים.

אֱלֹהֵינוּ:

אִישׁ יָגַל לַמִּצְוָה לְנַפְשׁוֹ נָחַת. אִישׁ בִּלְבָדָהּ הַעוֹרְבִים  
וְלֹא מֵת לְשָׁחַת. אִישׁ לִמְעַנּוֹ נִתְפַּרְטוּ בֵּד צַפְחַת.

אלהו:

אִישׁ מוֹסְרֵי הַשִּׁינּוֹ בְּמַדִּים. אִישׁ נֶעְנֶה בְּאֵס מִשְׁמִי  
נְבוֹהִים. אִישׁ שָׁוֶי אֲזוּרֵי יְיָ הוּא הָאֱלֹהִים.

אלהו:

אִישׁ עֲתִיד לְהִשְׁתַּחֲוֶה מִשְׁמִי עֲרֹבוֹת. אִישׁ מְקִיד עַל כָּל  
בְּסוּרוֹת טוֹבוֹת. אִישׁ יָדוּ נֶאֱמָר לְהַשִּׁיב לֵב בָּנִים  
עַל אֲבוֹת.

אלהו:

אִישׁ קָרָא עַל קִרְיָתוֹ לֵיב בְּתַמְאָדָּה. אִישׁ קָרָב עַל טוֹסִי  
אֵס בְּטַעְדָּה. אִישׁ שָׁלָא טַעַם טַעַם מִיָּה וְקוֹבְרָה.

אלהו:

הַגְּלִיטוּ מִפִּי אֲרִיּוֹת. הַבְּשִׁרְנוּ בְּסוּרוֹת טוֹבוֹת. בְּמִדְּבָר  
שְׂפֹתוֹת הַשְׁמַחְנוּ בָּנִים עַל אֲבוֹת.

אלהו:

אִישׁ הַשְׁמִי עַל שְׁמוֹ נִקְרָא. הַגְּלִיטוּ עַל יָדוֹ בְּתוֹרָה.  
הַשְׁמִיעֵנוּ מִפִּי בְּסוּרָה טוֹבָה בְּתוֹרָה. הַגְּלִיטוּ  
מִנְּפִלָה לְאִוְרָה.

אלהו:

אֲשֶׁר מִי שְׂרָאָה פָּנָיו בְּחִלּוֹם. אֲשֶׁר מִי שְׁנִינּוֹ לֹא שְׁלוֹם  
וְהַחֲזִיר לֹא שְׁלוֹם. יְיָ יִכְרֹךְ אֶת עַמּוֹ בְּשְׁלוֹם.

אלהו:

בְּשִׁטּוֹב הַפֶּה אָנֹכִי שׁוֹלַח לְכֶם אֶת אֱלֹהֵי הַנְּבִיא לִפְנֵי בָּא  
יוֹם יְיָ הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא: וְהַשִּׁיב לֵב אֲבוֹת עַל בָּנִים וְלֵב בָּנִים  
עַל אֲבוֹתָם:

## תם ונשלם

